

ข้อมูล ด้านการเกษตร รายสินค้า "ปลาสลิด"

กลุ่มสารสนเทศการเกษตร
สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสมุทรสาคร
โทรศัพท์/โทรสาร : 034-450320-2
E-mail : moac_skn@yahoo.com
<https://www.opsmoac.go.th/samutsakhon-home>
เอกสารฉบับที่ 2/2565

คำนำ

เอกสารข้อมูลด้านการเกษตรรายสินค้าจังหวัดสมุทรสาคร ปีงบประมาณ 2565 (พลาสติก) จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมเป็นฐานข้อมูลด้านการเกษตรรายสินค้าพลาสติกของจังหวัดสมุทรสาคร โดยศึกษาและรวบรวมข้อมูลด้านกายภาพ ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ ข้อมูลทั่วไป และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเพาะเลี้ยงพลาสติก ตั้งแต่การเพาะพันธุ์ จนถึงการผลิตสินค้า เพื่อใช้ประโยชน์ในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์รายสินค้าของจังหวัด

การดำเนินงานในครั้งนี้ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับการสนับสนุนข้อมูลและความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงพลาสติกเป็นอย่างดี

สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสมุทรสาคร จึงขอขอบคุณท่านที่ได้ให้การสนับสนุนข้อมูลมา ณ โอกาสนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าเอกสารข้อมูลเล่มนี้ จะใช้เป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงพลาสติก เกษตรกรทั่วไป เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์วางแผนการพัฒนาและส่งเสริมการผลิตต่อไป

สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสมุทรสาคร
เมษายน 2565

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานสำคัญของจังหวัดสมุทรสาคร	
ข้อมูลด้านกายภาพของจังหวัดสมุทรสาคร	
ลักษณะทางภูมิศาสตร์	1
ลักษณะทางภูมิประเทศ	2
แหล่งน้ำธรรมชาติของจังหวัดสมุทรสาคร	5
ลักษณะทางภูมิอากาศ	8
พื้นที่ป่าไม้	11
ข้อมูลด้านการปกครองของจังหวัดสมุทรสาคร	
การแบ่งเขตการปกครอง	12
ข้อมูลประชากร	12
พื้นที่แหล่งชลประทานและระบบชลประทานของจังหวัดสมุทรสาคร	12
การบริหารจัดการน้ำของจังหวัดสมุทรสาคร	14
ระบบระบายน้ำของจังหวัดสมุทรสาคร	15
ข้อมูลด้านการกักกันของจังหวัดสมุทรสาคร	17
บทที่ 2 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับพลาสติก	
ลักษณะทั่วไปของพลาสติก	21
แหล่งกำเนิดและการแพร่กระจายของพลาสติก	21
รูปร่างลักษณะของพลาสติก	22
อาหารของพลาสติก	22
การสืบพันธุ์ของพลาสติก	22
การเพาะพันธุ์พลาสติก	23
การเตรียมบ่อเพาะพันธุ์	24
การเตรียมบ่อฟักไข่พลาสติก	25
การอนุบาลลูกพลาสติก	27
การเตรียมบ่ออนุบาล	27
การเลี้ยงพลาสติก	30
การป้องกันและกำจัดศัตรู	32
การจับพลาสติก	33
วิธีการลำเลียงพลาสติก	33
แนวโน้มพลาสติกในอนาคต	34
การแปรรูปพลาสติก	34
ขั้นตอนการทำพลาสติกเค็มแห้ง	35
การเก็บรักษา/บรรจุ และหีบห่อ	36
วิธีรับประทานพลาสติก	36

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 ข้อมูลการเพาะเลี้ยงปลาสดในจังหวัดสมุทรสาคร	
การเพาะพันธุ์ การอนุบาล และการเลี้ยงปลาสด	37
ต้นทุนและผลตอบแทนการเลี้ยงปลาสด	39
วิธีตลาดสินค้าปลาสดของจังหวัดสมุทรสาคร	40
ปัญหาและความต้องการในการพัฒนา	40
แนวทางการแก้ไขปัญหา	41
การจำหน่ายปลาสด	41
ภาคผนวก	
มาตรฐานสินค้าเกษตร การปฏิบัติทางการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่ดีสำหรับฟาร์มปลาสด มกษ. 7418-2552	
แบบสัมภาษณ์ข้อมูลด้านการเกษตรรายสินค้าจังหวัดสมุทรสาคร ประจำปีงบประมาณ 2565 (ปลาสด)	
บรรณานุกรม	
คณะผู้จัดทำ	

บทที่ 1

ข้อมูลพื้นฐานสำคัญของจังหวัดสมุทรสาคร

1. ข้อมูลด้านกายภาพของจังหวัดสมุทรสาคร

1.1 ลักษณะทางภูมิศาสตร์

1) ที่ตั้ง/อาณาเขต จังหวัดสมุทรสาครเป็นจังหวัดชายทะเลตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำท่าจีนในเขตพื้นที่ภาคกลางตอนล่างของประเทศไทย ระหว่างเส้นรุ้งที่ 130 องศาเหนือ และเส้นแวงที่ 100 องศาตะวันออกเป็นจังหวัดปริมณฑล ห่างจากกรุงเทพมหานครตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 35 (ถนนพระราม 2) ประมาณ 30 กิโลเมตร

ทิศเหนือ	ติดต่อกับจังหวัดนครปฐม
ทิศใต้	ติดต่อกับทะเลอ่าวไทย
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับกรุงเทพมหานคร
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับจังหวัดสมุทรสงครามและจังหวัดราชบุรี

2) แผนที่

ภาพที่ 1 แผนที่ จังหวัดสมุทรสาคร

3) พื้นที่จังหวัดสมุทรสาคร มีพื้นที่ทั้งสิ้น 872.347 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 545,216 ไร่

ตารางที่ 1 พื้นที่จังหวัดสมุทรสาคร

อำเภอ	ขนาด (ตร.กม.)	ร้อยละ	ห่างจากจังหวัด (กม.)
1.เมืองสมุทรสาคร	492.040	56	0.16
2.กระทุ่มแบน	135.276	16	23.2
3.บ้านแพ้ว	245.031	28	27.2
รวมจังหวัด	872.347	100	-

(ที่มา : ที่ทำการปกครองจังหวัด ข้อมูล ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2564)

1.2 ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มชายฝั่งทะเล สูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 1.00 - 2.00 เมตร พื้นที่ด้านทิศตะวันตกเป็นที่ราบลุ่มในเขตน้ำจืด เขตจังหวัดถูกแบ่ง เป็น 2 ส่วน ด้วยแม่น้ำท่าจีนซึ่งไหลผ่านตอนกลางจังหวัด ไหลคดเคี้ยวตามแนวเหนือใต้ ลงสู่อ่าวไทยที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร ระยะทางยาว 70 กิโลเมตร พื้นที่ตอนบนของจังหวัด ในเขตอำเภอบ้านแพ้วและอำเภอกะพุ่มแบนมีความอุดมสมบูรณ์ของดิน และมีโครงข่ายแม่น้ำลำคลองเชื่อมโยงถึงกันกระจายอยู่ทั่วพื้นที่กว่า 170 สายทั้งที่เป็น คลองธรรมชาติ และคลองที่ขุดขึ้นเพื่อนำน้ำจืดมาใช้ในการเพาะปลูกและการชลประทาน ช่วยในการระบายน้ำและใช้ในการคมนาคมขนส่งสภาพพื้นที่จึงเหมาะที่จะทำการเพาะปลูกพืช นานาชนิด และบางส่วนเป็นย่านธุรกิจอุตสาหกรรมและที่อยู่อาศัย พื้นที่ตอนล่างของจังหวัดในเขต อำเภอเมืองสมุทรสาคร อยู่ติดชายฝั่งทะเลยาว 41.8 กิโลเมตร เหมาะแก่การทำนาเกลือ การทำประมง และการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง

การสำรวจและจำแนกดินเพื่อจัดทำแผนที่ดิน มาตราส่วน 1: 25,000

จากการสำรวจ ศึกษาลักษณะและสมบัติของดินในจังหวัดสมุทรสาคร ได้จำแนกดินออกเป็น 3 กลุ่มชุดดิน มีเนื้อที่ประมาณ 322,668 ไร่ หรือร้อยละ 59.18 ของเนื้อที่ทั้งหมด และเป็นหน่วยพื้นที่เบ็ดเตล็ด 3 หน่วย ได้แก่ พื้นที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ที่อยู่อาศัย และพื้นที่น้ำมีเนื้อที่ประมาณ 222,548 ไร่ หรือร้อยละ 40.82 ของเนื้อที่ทั้งหมด

สำหรับหน่วยแผนที่ดินทั้งหมดที่แสดงไว้ในภาพแผนที่มี 6 หน่วย โดยเป็นหน่วยเดี่ยว 5 หน่วย แผนที่และหน่วยปะปนของกลุ่มชุดดิน 1 หน่วย แบ่งเป็นประเภทของกลุ่มชุดดิน 3 ประเภท และหน่วยพื้นที่เบ็ดเตล็ด 3 หน่วย

ตารางที่ 2 เนื้อที่ของกลุ่มชุดดินและพื้นที่เบ็ดเตล็ดจังหวัดสมุทรสาคร

ลำดับ	สัญลักษณ์หน่วยแผนที่	คำอธิบาย	เนื้อที่	
			ไร่	ร้อยละ
1	8-3	กลุ่มชุดดินที่ 8-3 (80:20)	159,509	29.25
2	8	กลุ่มชุดดินที่ 8	126,253	23.16
3	12	กลุ่มชุดดินที่ 12	36,906	6.77
4	FB	พื้นที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	167,535	30.73
5	U	ที่อยู่อาศัย โรงเรือน วัด สถานที่ราชการ	45,438	8.33
6	W	พื้นที่น้ำ	9,575	1.76
เนื้อที่รวม			545,216	100

(ที่มา : สถานีพัฒนาที่ดินสมุทรสาคร ข้อมูล ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2564)

ตารางที่ 3 เนื้อที่ของกลุ่มชุดดินเป็นรายอำเภอ

กลุ่มชุดดิน	อำเภอ			รวมเนื้อที่ (ไร่)
	กระทุ่มแบน	บ้านแพ้ว	เมืองสมุทรสาคร	
8	13,044	93,976	19,233	126,253
8-3	42,816	69,680	47,013	159,509
12			36,906	36,906
FP		9,692	157,843	167,535
U	25,185	306	19,947	45,438
W	2,226	973	6,376	9,575
ผลรวม	83,271	174,627	287,318	545,216

(ที่มา : สถานีพัฒนาที่ดินสมุทรสาคร ข้อมูล ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2564)

กลุ่มชุดดินที่ 3

เป็นกลุ่มชุดดินที่เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดดินพวกตะกอนผสมระหว่างตะกอนลำน้ำและตะกอนน้ำทะเลแล้วพัฒนาในสภาพน้ำกร่อย ในบริเวณที่ราบลุ่มหรือที่ราบเรียบ บริเวณชายฝั่งทะเลหรือห่างจากทะเลไม่มากนัก มีน้ำแช่ขังในช่วงฤดูฝน เป็นกลุ่มดินลึกที่มีการระบายน้ำเลว มีเนื้อดินเป็นดินเหนียว หน้าดินอาจแตกกระแหว่งเป็นร่องในฤดูแล้ง และมีรอยอุ้มน้ำในดิน ดินบนมีสีดำ ส่วนดินล่างมีสีเทาหรือน้ำตาลอ่อน มีจุดประ สีเหลืองและสีน้ำตาล บางบริเวณอาจพบจุดประสีแดงปะปนหรือพบผลึกยิปซัม ส่วนดินชั้นล่างจะพบชั้นตะกอนทะเลสีเขียวมะกอก ที่ความลึกประมาณ 100 ถึง 150 เซนติเมตรและพบเปลือกหอยปน ปฏิกริยาดินเป็นกลางถึงด่างปานกลาง มีค่าความเป็นกรดเป็นด่างประมาณ 7.0-8.5 ดินมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติปานกลางถึงสูง

ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวส่วนใหญ่ใช้ทำนา หรือยกร่องปลูกพืชผักและผลไม้ ซึ่งไม่ค่อยจะมีปัญหาในการใช้ประโยชน์ที่ดิน แต่ถ้าเป็นที่ลุ่มมากจะมีปัญหาเรื่องน้ำท่วมในฤดูฝน หรือถ้าหากอยู่ในบริเวณที่มีอิทธิพลของน้ำทะเลขึ้นลงอยู่ในรอบปี อาจพบปัญหาดินเค็มบ้าง

กลุ่มชุดดินที่ 8

เป็นกลุ่มชุดดินที่มีเนื้อดินเป็นกลุ่มดินเหนียว ดินบนมีลักษณะการทับถมเป็นชั้นๆ ของดินและอินทรีย์วัตถุที่ได้จากการขุดลอกร่องน้ำ ดินล่างมีสีเทา บางแห่งมีเปลือกหอยปะปนอยู่ด้วย พบบริเวณที่ราบลุ่มซึ่งปัจจุบันเกษตรกรได้ทำการขุดยกร่องเพื่อทำการปลูกพืชผลต่างๆ ทำให้สภาพผิวดินเดิมเปลี่ยนแปลงไปตามปกติดินมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติปานกลางถึงสูง ปฏิกริยาดินเป็นกรดปานกลางถึงเป็นกลาง มีค่าความเป็นกรดเป็นด่างประมาณ 6.0-7.0

ดินในกลุ่มนี้ได้รับการปรับปรุงบำรุงดินเป็นอย่างดี และได้ทำมานานแล้ว จึงถือว่าไม่มีปัญหาแต่ประการใดในเรื่องคุณภาพของดิน แต่สำหรับดินตามชายทะเลบางแห่ง ซึ่งยกร่องใหม่ อาจมีปัญหาเรื่องความเค็ม

กลุ่มชุดดินที่ 12

เป็นกลุ่มชุดดินที่เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดดินพวกตะกอนน้ำทะเล ในบริเวณที่ราบน้ำทะเลท่วมถึงและบริเวณชะวากทะเล เป็นกลุ่มดินลึกที่มีการระบายน้ำเลวมาก เป็นดินเลนละ ที่มีเนื้อดินเป็นดินเหนียว หรือดินร่วนเหนียวปนทรายแป้ง และพบเศษซากพืชปะปนในดินเป็นจำนวนมาก ดินบนมีสีดำปนเทา มีจุดประสีน้ำตาลเล็กน้อย ส่วนดินล่างเป็นดินเลนสีเทาแก่หรือสีเทาปนเขียว มีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติปานกลางถึงสูง ปฏิกริยาดินเป็นกลางถึงด่างปานกลาง มีค่าความเป็นกรดเป็นด่างประมาณ 7.0 - 8.5

ปัญหาสำคัญในการใช้ประโยชน์ที่ดินของหน่วยแผนที่นี้ ได้แก่ เป็นดินเลนมีโครงสร้างเลว และเป็นดินเค็มไม่เหมาะที่จะนำมาใช้ประโยชน์ทางการเกษตร นอกจากนั้นบริเวณดังกล่าวยังคงมีน้ำทะเลท่วมถึงอยู่เป็นประจำในช่วงน้ำทะเลขึ้น

ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวมีลักษณะเป็นป่าชายเลน มีทั้งที่เป็นป่าเสื่อมโทรมและป่าสมบูรณ์ บางแห่งเปลี่ยนสภาพมาเป็นบ่อเลี้ยงปลากระพง เลี้ยงกุ้งหรือทำนาเกลือ

การจำแนกความเหมาะสมและข้อจำกัดของดินสำหรับการปลูกพืช

ความเหมาะสมและข้อจำกัดของดินสำหรับการปลูกพืช จำแนกโดยใช้หลักเกณฑ์ของกรมพัฒนาที่ดิน จากเอกสารวิชาการฉบับที่ 28 (กองสำรวจดิน) และฉบับที่ 453 (กองสำรวจและจำแนกดิน) ดังนี้

1. ดินที่มีความเหมาะสมสำหรับการทำการเกษตรทั่วไป สามารถใช้ปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่น ไม้ผล ไม้ยืนต้น พืชไร่ และทำนา โดยไม่มีข้อจำกัดใด ๆ ทั้งสิ้น มีเนื้อที่ประมาณ 285,762 ไร่ หรือร้อยละ 52.41 ของเนื้อที่ทั้งหมด
2. ดินมีความเหมาะสมในการสงวนไว้เป็นพื้นที่อนุรักษ์ ปลูกป่าชายเลน เพื่อรักษาสภาพแวดล้อม เป็นแหล่งอาหาร มีเนื้อที่ประมาณ 36,906 ไร่ หรือร้อยละ 6.67 ของเนื้อที่ทั้งหมด
3. พื้นที่เบ็ดเตล็ดอื่น ๆ เช่น พื้นที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ พื้นที่น้ำ ที่อยู่อาศัย มีเนื้อที่ประมาณ 222,548 ไร่ หรือร้อยละ 40.82 ของเนื้อที่ทั้งหมด

ตารางที่ 4 สรุปความเหมาะสมของดินสำหรับการปลูกพืช ข้อจำกัดในการใช้ประโยชน์ และแนวทางการแก้ไข จังหวัดสมุทรสาคร

ลำดับ ที่	ระดับความเหมาะสม	ข้อจำกัด	แนวทางการแก้ไข	หน่วย แผนที่	เนื้อที่	
					ไร่	ร้อยละ
1	เหมาะสมดีสำหรับ ทำการเกษตรโดยทั่วไป เช่น พืชไร่ ไม้ผล ไม้ยืนต้น ทำนาข้าว	ไม่มีข้อจำกัด	ใส่ปุ๋ยอินทรีย์ร่วมกับ ปุ๋ยเคมีเพื่อยกระดับ ผลผลิตพืช และปรับ โครงสร้างดิน ให้มี ความโปร่ง ร่วนซุยขึ้น เนื่องจากมีเนื้อดินเป็น ดินเหนียวจัด มีค่า ปฏิกิริยาดินสูง และมี ปัญหาเกี่ยวกับความเค็ม บ้างในบางบริเวณ สำหรับนาข้าวอาจปรับ ให้เป็นพื้นที่ยกทรงได้	8-3,8	285,762	52.41
2	เหมาะสมดีสำหรับสงวนไว้ เป็นป่าชายเลน	พื้นที่น้ำ ทะเลขึ้นถึง	เป็นพื้นที่อนุรักษ์ไว้ สำหรับป่าชายเลน เพื่อรักษาไว้ตามสภาพ ธรรมชาติและระบบ นิเวศวิทยา รวมทั้งต้องมี การปลูกทดแทนในพื้นที่ ถูกบุกรุกทำลายด้วย	12	36,906	6.77
เนื้อที่อื่น ๆ					222,548	40.82
เนื้อที่รวมทั้งหมด					545,216	100.0

(ที่มา : สถานีพัฒนาที่ดินสมุทรสาคร ข้อมูล ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2564)

1.3 แหล่งน้ำธรรมชาติของจังหวัดสมุทรสาคร

จังหวัดสมุทรสาคร มีแหล่งน้ำทั้งจากแม่น้ำลำคลองตามธรรมชาติ คลองขุด และแหล่งน้ำจากน้ำฝน พื้นที่ของจังหวัดได้รับน้ำส่วนใหญ่จากแม่น้ำท่าจีน และแม่น้ำเจ้าพระยา มีโครงการเก็บน้ำจากแหล่งน้ำในคลองชลประทาน 10 สาย และคลองธรรมชาติกว่า 262 สาย

- **แม่น้ำท่าจีน** เป็นแม่น้ำสำคัญสายหลักของจังหวัด ไหลผ่านตอนกลางของพื้นที่จังหวัดเป็นระยะทางประมาณ 48 กิโลเมตร โดยแยกจากแม่น้ำเจ้าพระยาที่บ้านปากคลองมะขามเฒ่า อำเภอดุสิต จังหวัดชัยนาท เรียกแม่น้ำมะขามเฒ่า แล้วไหลตามแนวเหนือใต้ขนานกับแม่น้ำเจ้าพระยา ผ่านจังหวัดสุพรรณบุรี เรียกแม่น้ำสุพรรณบุรี ผ่านจังหวัดนครปฐม เรียกแม่น้ำนครชัยศรี แล้วไหลผ่านเข้าเขตจังหวัดสมุทรสาคร ในเขตอำเภอกะทู้แบน เรียกแม่น้ำท่าจีน ไหลลงสู่อ่าวไทยในเขตตำบลท่าฉลอม อำเภอเมืองฯ ในสมัยก่อนมีเรือสำเภาจีนมาทำการค้าขาย และจอดทอดสมอเพื่อขนถ่ายสินค้าที่ปากแม่น้ำสายนี้เป็นประจำอยู่จำนวนมาก จึงเป็นเหตุให้เรียกชื่อแม่น้ำ และหมู่บ้านของชุมชนนี้ว่า ท่าจีน

- **คลองมหาชัย** เป็นคลองที่ขุดในสมัยอยุธยา ในรัชสมัยสมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ ๘ (พระเจ้าเสือ) เพื่อตัดความคดเคี้ยวของคลองโคกขาม แต่เดิมเริ่มต้นจากคลองด่าน วัดหัวหมู เขตเมืองธนบุรีจนถึงคลองโคกขาม เรียกว่า คลองพระพุทธรเจ้าหลวง แต่การขุดยังไม่ทันแล้วเสร็จ ต่อมาสมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 9 เสด็จมาที่ปากน้ำเมืองสาครบุรี เมื่อเสด็จถึงคลองมหาชัยเห็นคลองยังขุดไม่แล้วเสร็จค้างอยู่ จึงได้โปรดเกล้าให้พระราชสงครามเป็นนายกอง ให้เกณฑ์คนจากหัวเมืองปักษ์ใต้ขุดคลองมหาชัย ให้ฝรั่งส่องกล้องดูให้ตรงปากคลอง แล้วปักกรุยลงเป็นสำคัญยาว 340 เส้น ให้ขุดคลองลึก 6 ศอก กว้าง 7 วา ใช้เวลาขุดอยู่สองเดือนจึงแล้วเสร็จเรียกว่า คลองมหาชัย

- **คลองพิทยาลงกรณ์** ยาวประมาณ 27 กิโลเมตร เป็นคลองขุดเพื่อการชลประทาน และทำนาเกลือทางริมฝั่งทะเลของเขตอำเภอเมืองฯ โดยแยกจากแม่น้ำท่าจีน ที่วัดศรีสุทธาราม (วัดกำพร้า) ตำบลหญ้าแพรก อำเภอเมืองฯ ไปเชื่อมคลองสรรพสามิต ไปเชื่อมต่อแม่น้ำเจ้าพระยา ที่อำเภอเมืองสมุทรปราการ

- **คลองภาษีเจริญ** รวมความยาว 28 กิโลเมตร เริ่มต้นที่บริเวณปากคลองบางกอกใหญ่ และคลองบางขุนศรีมาบรรจบกัน ไปเชื่อมแม่น้ำท่าจีนที่ตำบลดอนไก่ดี จังหวัดสมุทรสาคร คลองสายนี้เป็นเส้นทางสัญจรทางน้ำที่สำคัญ ตลอดริมสองฝั่งคลอง จะมีชุมชนเกษตรกระจายกันอยู่มีคลองซอยเล็กๆ ทั้งสองข้างเพื่อเชื่อมพื้นที่ของอำเภอกะทู้แบนตอนเหนือ การขุดคลองสายนี้ดำเนินการเมื่อปี พ.ศ.1410 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้โปรดเกล้าฯ ให้พระยาภิรมย์ภักดี (ยิ้ม) เป็นแม่กองขุดคลองสายนี้ โดยขุดตั้งแต่คลองบางกอกใหญ่ริมวัดปากน้ำ ไปออกแม่น้ำท่าจีน ที่ตำบลดอนไก่ดี ขุดเสร็จเมื่อปี พ.ศ.2415 เป็นคลองยาว 620 เส้น กว้าง 7 วา ลึก 5 ศอก

- **คลองสุนัขหอน** เป็นคลองที่ขุดเชื่อมระหว่างแม่น้ำท่าจีนกับแม่น้ำแม่กลองยาวประมาณ 42 กิโลเมตร ในเขตสมุทรสงครามยาว 13 กิโลเมตร ในเขตสมุทรสาครยาว 29 กิโลเมตร เริ่มจากอำเภอเมืองฯ ที่บ้านท่าจีน ไปเชื่อมกับคลองท่าแร่ที่บ้านบางน้ำวน จนมาถึงบ้านสุนัขหอน แล้วออกสู่มแม่น้ำแม่กลองที่อำเภอเมืองสมุทรสงคราม คลองนี้มีน้ำเค็มเข้ามาจากแม่น้ำจาก และชายป่าเลนขึ้นอยู่หนาแน่นตลอดสองฝั่งคลอง

- **คลองดำเนินสะดวก** ขุดเชื่อมระหว่างแม่น้ำแม่กลองกับแม่น้ำท่าจีน ยาวประมาณ 32 กิโลเมตร เริ่มจากประตูน้ำบางยาง อำเภอเมืองฯ ผ่านอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ไปเชื่อมกับแม่น้ำแม่กลองที่อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นคลองที่ขุดเพื่อการชลประทานและการสัญจรทางน้ำ สองข้างคลองซอยย่อยๆ เชื่อมต่อเป็นจำนวนมาก

(ที่มา : โครงการชลประทานสมุทรสาคร ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2564)

แหล่งน้ำใต้ดิน ในพื้นที่จังหวัดสมุทรสาคร สภาพของทรัพยากรน้ำใต้ดินมี 2 ลักษณะ คือ

1. สภาพแหล่งน้ำใต้ดินที่ให้ปริมาณน้ำมาก (ประมาณ 50-100 ลบ.ม./ชม.) โดยทั่วไปน้ำมีคุณภาพดี แต่บางพื้นที่น้ำกร่อยและมีตะกอนของสนิมเหล็กเจือปน ครอบคลุมพื้นที่อำเภอบ้านแพ้ว อำเภอกะหฤ์แบน และอำเภอเมืองสมุทรสาครบางส่วน

2. สภาพแหล่งน้ำใต้ดินที่ให้ปริมาณน้ำน้อย (ประมาณ 1-30 ลบ.ม./ชม.) โดยทั่วไปน้ำมีคุณภาพดี แต่บางพื้นที่มีคุณภาพปานกลาง น้ำกร่อยและมีตะกอนของสนิมเหล็กเจือปน ครอบคลุมพื้นที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร

แหล่งน้ำธรรมชาติ จังหวัดสมุทรสาครมีแหล่งน้ำธรรมชาติคือแม่น้ำท่าจีน และแม่น้ำเจ้าพระยา โดยแม่น้ำท่าจีน เป็นแหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญของจังหวัด เป็นแหล่งน้ำที่ใช้ในการเกษตรกรรมของประชากรที่อาศัยอยู่ตามริมฝั่งแม่น้ำและลำคลองภายในจังหวัดและจังหวัดใกล้เคียง แหล่งน้ำธรรมชาติของจังหวัดสมุทรสาครมีจำนวนประมาณ 262 สาย

(ที่มา : สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดสมุทรสาคร ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2564)

4) **ภาพที่ 2** แผนที่แสดงทางน้ำในจังหวัดสมุทรสาคร

ข้อมูลด้านการเกษตรรายปีในคำแจ้งหมวดสมุดตราครุฑ 2565 (ปลาสลิด)

1.4 ลักษณะภูมิอากาศ

จังหวัดสมุทรสาครมีลักษณะภูมิอากาศเป็นแบบฝนเมืองร้อน เนื่องจากได้รับอิทธิพลจากลมบก ลมทะเล และมีลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้พัดผ่านในช่วงฤดูร้อน จึงทำให้มีความชื้นในอากาศสูงมีฝนตกมาก ปริมาณ 1,122.30 มิลลิเมตรต่อปี อุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ 28.38 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุด 34.96 องศาเซลเซียส และมีอุณหภูมิต่ำสุด 21.85 องศาเซลเซียส มีความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ย 74.73% ความชื้นสัมพัทธ์สูงสุด 97% และความชื้นสัมพัทธ์ต่ำสุด 38%

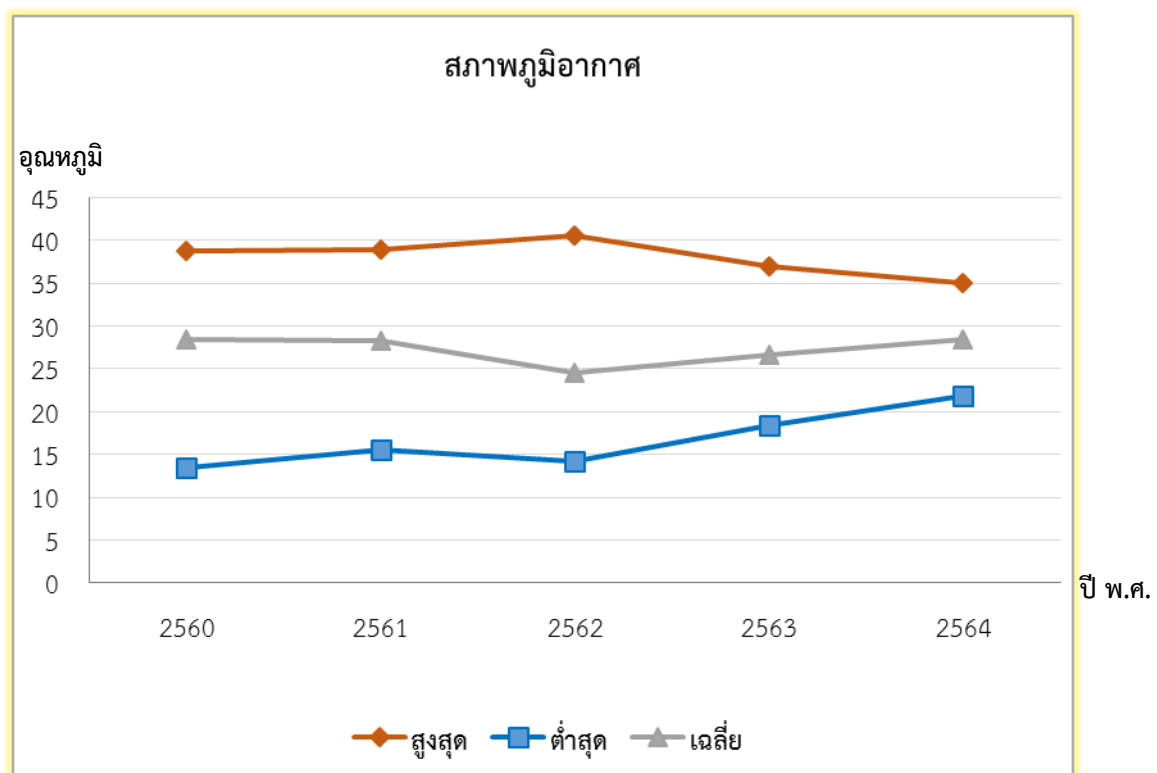
อุณหภูมิ ในช่วงระหว่างปี 2560-2564 ของจังหวัดสมุทรสาคร มีอุณหภูมิสูงสุด 40.50 องศาเซลเซียส ในปี 2562 และอุณหภูมิต่ำสุด 13.50 องศาเซลเซียส ในปี 2560 โดยมีอุณหภูมิเฉลี่ยอยู่ที่ 28.38 องศาเซลเซียส

ตารางที่ 5 แสดงสถิติอุณหภูมิสูงสุด - ต่ำสุดและอุณหภูมิเฉลี่ยจังหวัดสมุทรสาคร ปี 2560-2564

ปี พ.ศ.	อุณหภูมิสูงสุด	อุณหภูมิต่ำสุด	อุณหภูมิเฉลี่ย
2560	38.8	13.5	28.49
2561	38.9	15.6	28.21
2562	40.5	14.2	28.76
2563	36.9	18.4	26.59
2564	34.96	21.85	28.38

(ที่มา : สถานีอุตุนิยมวิทยาของจังหวัดสมุทรสาคร ข้อมูล ณ เดือน ธันวาคม 2564)

แผนภูมิที่ 1 แสดงอุณหภูมิสูงสุด - ต่ำสุดและอุณหภูมิเฉลี่ยจังหวัดสมุทรสาคร ปี 2560 - 2564

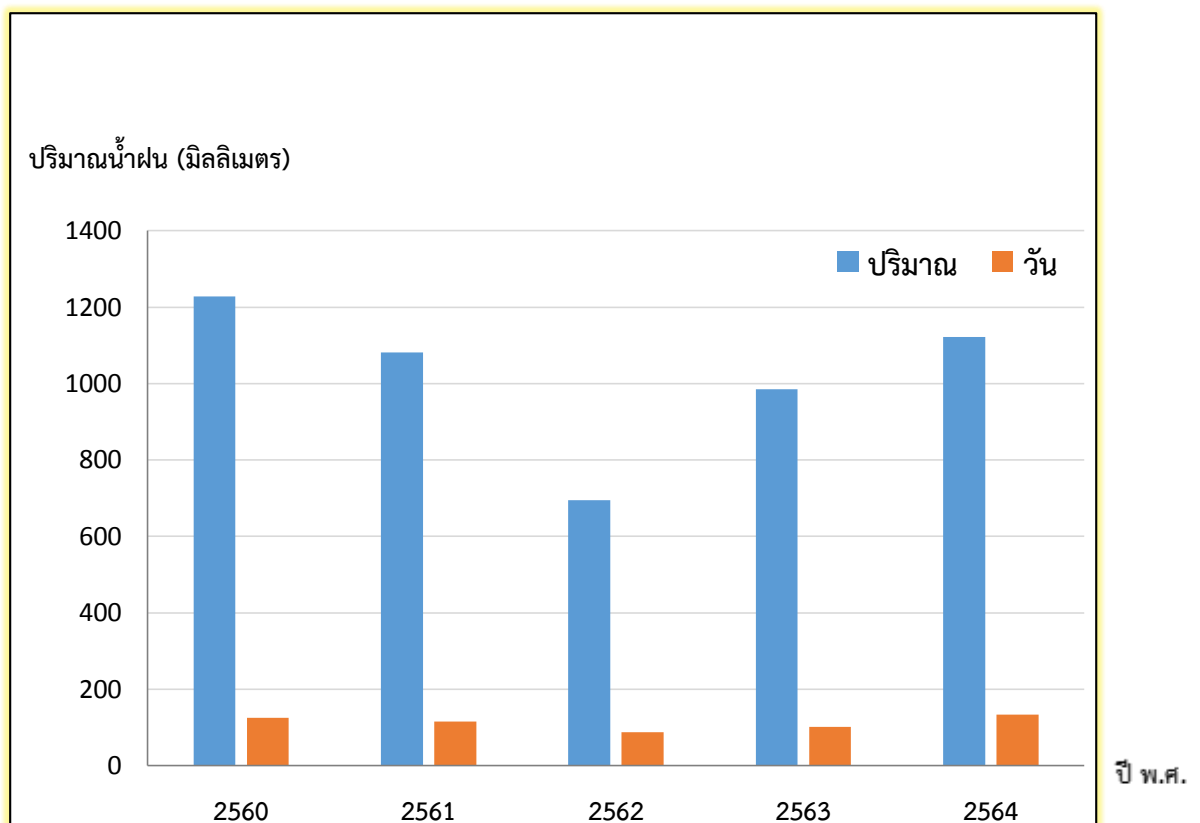
ปริมาณน้ำฝน ระหว่างปี 2560-2564 โดยเฉลี่ย 1022.22 มิลลิเมตร ฝนตกมากที่สุดในปี 2560 วัดได้ 1,227.9 มิลลิเมตร จำนวนวันที่ฝนตก 125 วัน ส่วนฝนตกน้อยที่สุดในปี 2562 วัดได้ 694.1 มิลลิเมตร จำนวนวันที่ฝนตก 87 วัน

ตารางที่ 6 แสดงสถิติปริมาณน้ำฝนและจำนวนวันที่ฝนตกในจังหวัดสมุทรสาคร ปี 2560-2564

ปี พ.ศ.	ปริมาณน้ำฝน (มิลลิเมตร)	จำนวนวันที่ฝนตก (วัน)
2560	1,227.9	125
2561	1,081.6	116
2562	694.1	87
2563	985.2	102
2564	1,122.30	133

(ที่มา : สถานีอุตุนิยมวิทยาของจังหวัดสมุทรสงคราม ข้อมูล ณ ธันวาคม 2564)

แผนภูมิที่ 2 แสดงปริมาณน้ำฝนและจำนวนวันที่ฝนตกในจังหวัดสมุทรสาคร ปี 2560-2564

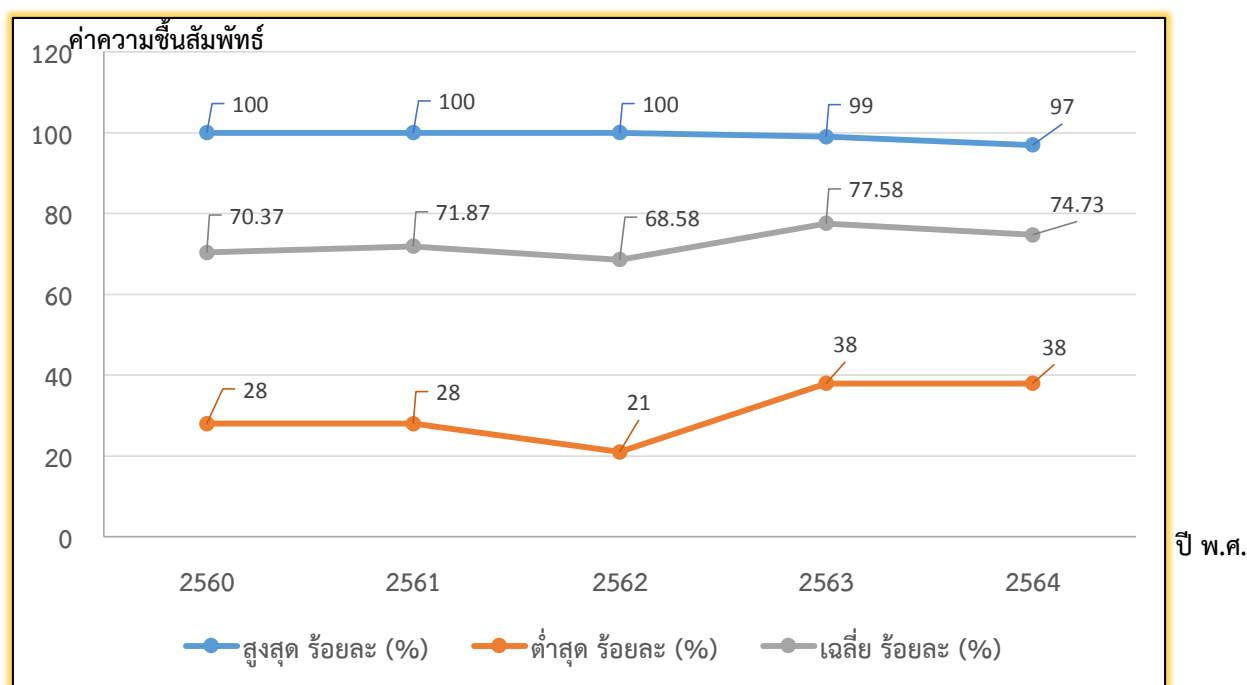
ความชื้นสัมพัทธ์ ระหว่างปี 2560 - 2564 มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 72.63 ความชื้นสัมพัทธ์สูงสุด ปี 2560 - 2562 ร้อยละ 100 และความชื้นสัมพัทธ์ต่ำสุด ปี 2562 ร้อยละ 21

ตารางที่ 7 แสดงสถิติความชื้นสัมพัทธ์ของพื้นที่จังหวัดสมุทรสาคร ปี 2560 - 2564

ปี พ.ศ.	ความชื้นสัมพัทธ์ สูงสุดร้อยละ(%)	ความชื้นสัมพัทธ์ ต่ำสุดร้อยละ (%)	ความชื้น สัมพัทธ์เฉลี่ย ร้อยละ(%)
2560	100	28	70.37
2561	100	28	71.87
2562	100	21	68.58
2563	99	38	77.58
2564	97	38	74.73

(ที่มา : สถานีอุตุนิยมวิทยาของจังหวัดสมุทรสาคร กรมอุตุนิยมวิทยา 2564)

แผนภูมิที่ 3 แสดงความชื้นสัมพัทธ์ของพื้นที่จังหวัดสมุทรสาคร ปี 2560-2564

1.5 พื้นที่ป่าไม้ เพื่อการอนุรักษ์ในท้องที่จังหวัดสมุทรสาคร แบ่งเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1) พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ

ป่าสงวนแห่งชาติ คณะรัฐมนตรีมีมติกำหนดให้พื้นที่ป่าชายเลนตลอดแนวชายฝั่งทะเลในท้องที่จังหวัดสมุทรสาคร เป็นพื้นที่ป่าไม้ถาวรจำนวน 2 ป่า ได้แก่ 1) ป่าไม้ถาวรป่าชายเลนท้องที่จังหวัดสมุทรสาคร แปลงที่ 1 และ 2) ป่าไม้ถาวรป่าชายเลนท้องที่จังหวัดสมุทรสาคร แปลงที่ 2 ซึ่งต่อมาพื้นที่ป่าไม้ถาวรทั้ง 2 แห่ง ได้ถูกกำหนดให้เป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติตามพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 โดยมีรายละเอียด ดังนี้

- ป่าสงวนแห่งชาติป่าอ่าวมหาชัยฝั่งตะวันออก ตั้งอยู่บริเวณตลอดแนวริมชายฝั่งทะเลในเขต ท้องที่ ตำบลบางหญ้าแพรก ตำบลโคกขาม ตำบลพันท้ายนรสิงห์ อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร มีแนวเขตตั้งแต่ปากอ่าวมหาชัยฝั่งซ้ายตำบลบางหญ้าแพรก ถึงคลองบางเสาธง ตำบลพันท้ายนรสิงห์ ติดต่อเขตบางขุนเทียน กรุงเทพฯ มีพื้นที่ 7,343 ไร่ ตามแผนที่ท้ายกฎกระทรวงฉบับที่ 1,194 (พ.ศ.2529) ออกตามความ ในพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ.2507

- ป่าสงวนแห่งชาติป่าอ่าวมหาชัยฝั่งตะวันตก ตั้งอยู่บริเวณริมชายฝั่งทะเลในเขตท้องที่ ตำบลนาโคก ตำบลกาหลง ตำบลบ้านบ่อ ตำบลบางโทรัด ตำบลบางกระเจ้า และตำบลบางหญ้าแพรก อำเภอเมืองสมุทรสาคร มีแนวเขตตั้งแต่เขตติดต่อจังหวัดสมุทรสงครามถึงปากอ่าวมหาชัยฝั่งขวาตำบลบางหญ้าแพรก มีพื้นที่ 8,865 ไร่ ภายในแนวเขตตามแผนที่ท้ายกฎกระทรวง ฉบับที่ 1,202 (พ.ศ. 2530) ออกตามความ ในพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507

2) พื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่า

เขตห้ามล่าสัตว์ป่าพันท้ายนรสิงห์ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลบางหญ้าแพรก ตำบลโคกขาม ตำบลพันท้ายนรสิงห์ ตำบลบางกระเจ้า ตำบลบ้านบ่อ ตำบลบางโทรัด ตำบลกาหลง ตำบลนาโคก อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร มีพื้นที่ประมาณ 14,426 ไร่ ตามแนวเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าอ่าวมหาชัยฝั่งตะวันออกและป่าอ่าวมหาชัยฝั่งตะวันตก ยกเว้นพื้นที่บางส่วนบริเวณตำบลบางหญ้าแพรกที่มีการครอบครองใช้ประโยชน์พื้นที่มากกว่า 20 ปี ตามประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าอ่าวมหาชัยฝั่งตะวันออก และป่าสงวนแห่งชาติป่าอ่าวมหาชัยฝั่งตะวันตก ท้องที่ ตำบลบางหญ้าแพรก ตำบลโคกขาม ตำบลพันท้ายนรสิงห์ ตำบลบางกระเจ้า ตำบลบ้านบ่อ ตำบลบางโทรัด ตำบลกาหลง ตำบลนาโคก อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร ให้เป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ลงวันที่ วันที่ 8 กันยายน พ.ศ. 2554

3) พื้นที่ป่าชายเลนตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2530, มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 22 สิงหาคม 2543 และมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 17 ตุลาคม 2543

พื้นที่ป่าชายเลน ตามมติคณะรัฐมนตรี 15 ธันวาคม 2530 กำหนดเขตพื้นที่ที่มีน้ำทะเลท่วมถึงตลอดจนริมฝั่งแม่น้ำลำคลองในท้องที่จังหวัดสมุทรสาคร ให้เป็นเขตพื้นที่ป่าชายเลนเพื่อการอนุรักษ์มีเนื้อที่รวมทั้งสิ้น 164,621.77 ไร่ พื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในเขตอำเภอเมืองสมุทรสาครและมีบางส่วนอยู่ตอนล่างในเขตอำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร โดยเป็นการประกาศทับพื้นที่ดินกรรมสิทธิ์พื้นที่สาธารณะ ห้วย หนอง คลอง บึงทั่วไป วัตถุประสงค์เพื่อยับยั้งมิให้มีการออกเอกสารสิทธิ์เพิ่มเติมในเขตพื้นที่ที่ประกาศและเพื่อสงวนไว้ซึ่งสภาพป่าชายเลนนอกเขตที่ดินกรรมสิทธิ์ที่มีอยู่

(ที่มา : สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดสมุทรสาคร ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2564)

2. ข้อมูลด้านการปกครองของจังหวัดสมุทรสาคร

2.1 การแบ่งเขตการปกครอง

จังหวัดสมุทรสาคร แบ่งเขตการปกครอง 3 อำเภอ คืออำเภอเมืองสมุทรสาคร อำเภอกระทุ่มแบน และอำเภอบ้านแพ้ว

ตารางที่ 8 แสดงการแบ่งเขตการปกครอง

ลำดับที่	อำเภอ	พื้นที่ ตร.กม.	ร้อยละ	ที่ว่าการ อำเภอ ห่างจาก ศาลา กลาง จังหวัด (กม.)	จำนวน				
					ตำบล	หมู่บ้าน	เทศบาล นคร/ เมือง/ ตำบล	อบต.	หมายเหตุ
1	เมือง สมุทรสาคร	492.040	56.40	0.16	18	116	5	12	
2	กระทุ่มแบน	135.276	15.51	23.2	10	76	4	6	
3	บ้านแพ้ว	245.031	28.09	27.2	12	98	3	7	
รวม		872.347	100	-	40	290	12	25	

(ที่มา : ที่ทำการปกครองจังหวัดสมุทรสาคร ข้อมูล ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2564

: จำนวนต้องมีประกาศอย่างเป็นทางการแล้ว โดยเฉพาะเทศบาล, อบต., ชุมชน)

2.2 ข้อมูลประชากร

ตารางที่ 9 แสดงจำนวนประชากรภาคเกษตรและนอกภาคเกษตรของจังหวัดสมุทรสาคร

ลำดับ ที่	อำเภอ	จำนวน ครัวเรือน รวม	ครัวเรือน ด้านพืช	ครัวเรือน ด้านประมง	ครัวเรือน เกษตรกร นาเกลือ*	ครัวเรือน ด้านปศุสัตว์	ครัวเรือนนอก ภาคเกษตร
1	เมือง	160,630	1,000	1,693	427	1,147	156,363
2	กระทุ่มแบน	120,995	2,948	188	-	878	116,981
3	บ้านแพ้ว	40,849	9,176	1,457	-	942	29,274
	รวม	322,474	13,124	3,338	427	2,967	302,618

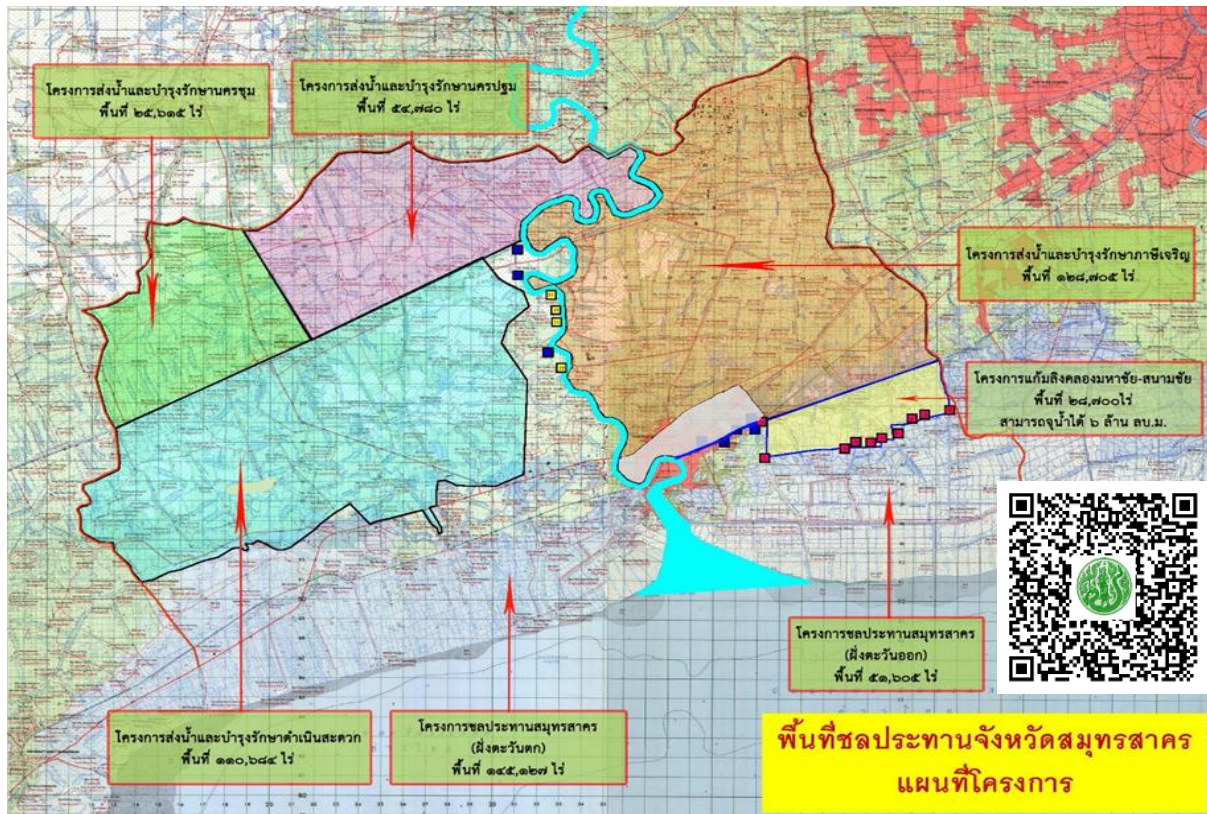
(ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดสมุทรสาคร,สำนักงานประมงจังหวัดสมุทรสาคร,สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดสมุทรสาคร และที่ทำการปกครองจังหวัดสมุทรสาคร ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2564)

2.3 พื้นที่แหล่งน้ำชลประทานและระบบชลประทานของจังหวัดสมุทรสาคร

พื้นที่แหล่งน้ำและระบบชลประทานที่อยู่ในเขตจังหวัดสมุทรสาคร ประกอบด้วยโครงการชลประทาน และโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษา รวม 5 โครงการ ดังนี้

1. โครงการชลประทานสมุทรสาคร
2. โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาภาษีเจริญ
3. โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาดำเนินสะดวก
4. โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษานครปฐม
5. โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษานครชุม

ภาพที่ 3 โครงการชลประทานในเขตจังหวัดสมุทรสาคร

(ที่มา : โครงการชลประทานจังหวัดสมุทรสาคร ข้อมูล ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2564)

จังหวัดสมุทรสาคร มีพื้นที่อยู่ในเขตชลประทาน จำนวน 348,484 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 63.92 ของพื้นที่จังหวัด ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ทำการเกษตรทั้ง 3 อำเภอ พื้นที่ชลประทานดังกล่าวอยู่ในความรับผิดชอบของโครงการชลประทานสมุทรสาคร (โครงการแก้มลิง คลองมหาชัย-คลองสนามชัย) จำนวน 28,700 ไร่ โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาภาษีเจริญ จำนวน 128,705 ไร่ โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาดำเนินสะดวก จำนวน 110,684 ไร่ โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษานครชุม จำนวน 25,615 ไร่ และโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษานครปฐม จำนวน 54,780 ไร่ และยังมีพื้นที่ทางตอนล่างของจังหวัดที่อยู่ติดกับชายทะเล เป็นพื้นที่นอกเขตชลประทาน จำนวน 196,732 ไร่ ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของโครงการชลประทานสมุทรสาคร

ตารางที่ 10 แสดงพื้นที่ชลประทานในจังหวัดสมุทรสาคร

ที่	โครงการ	เขตที่รับประโยชน์	พื้นที่ชลประทาน (ไร่)
พื้นที่ในเขตชลประทาน			
1	โครงการชลประทานสมุทรสาคร (โครงการแก้มลิงอันเนื่องมาจากพระราชดำริ คลองมหาชัย-คลองสนามชัย)	อำเภอเมืองสมุทรสาคร อำเภอบ้านแพ้ว อำเภอกะทู้แบน	28,700
2	โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาภาษีเจริญ	อำเภอกะทู้แบน	128,705
3	โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาดำเนินสะดวก	อำเภอบ้านแพ้ว	110,684
4	โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษานครปฐม	อำเภอบ้านแพ้ว	54,780
5	โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษานครชุม	อำเภอบ้านแพ้ว	25,615
	รวม 5 โครงการ	3 อำเภอ	348,484
พื้นที่นอกเขตชลประทาน			
1	พื้นที่ในความรับผิดชอบของโครงการชลประทานสมุทรสาคร	อำเภอเมืองสมุทรสาคร	196,732
	รวม	3 อำเภอ	545,216

2.4 การบริหารจัดการน้ำของจังหวัดสมุทรสาคร

เนื่องจากจังหวัดสมุทรสาครมีแม่น้ำท่าจีนเป็นลำน้ำสายหลักผ่านเมืองสมุทรสาคร จึงแบ่งพื้นที่จังหวัดออกเป็นสองฝั่งแม่น้ำ คือ พื้นที่ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำท่าจีน และพื้นที่ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำท่าจีน

1) พื้นที่ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำท่าจีน

พื้นที่ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำท่าจีนเป็นที่ตั้งของตัวจังหวัด ศาลากลาง ศูนย์ราชการต่างๆ โรงเรียน ย่านธุรกิจการค้าด้านอาหารทะเล ทั้งที่เป็นของทะเลสดและร้านอาหาร เขตเทศบาลนครสมุทรสาคร ชุมชนที่พักอาศัย นอกจากนี้ยังเป็นท่าเทียบเรือประมง แหล่งอุตสาหกรรมด้านการส่งออกอาหารทะเลแปรรูปต่างๆ กระจายอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง พื้นที่ฝั่งตะวันออกรับน้ำจากโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาภาษีเจริญ ผ่านทางคลองภาษีเจริญ คลองสี่วาพาสวัสดิ์ คลองคอกกระบือ คลองบางน้ำจืด และคลองที่เชื่อมต่อตามแนวเหนือ-ใต้ จากกรุงเทพมหานครผ่านทางคลองมหาชัย-สนามชัย มีโครงการที่สำคัญได้แก่ โครงการแก้มลิง คลองมหาชัย-สนามชัยอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นโครงการที่ช่วยระบายน้ำเพื่อบรรเทาปัญหาน้ำท่วมกรุงเทพฯและปริมณฑล โดยโครงการก่อสร้างสำนักงานชลประทานที่ 11 ได้ดำเนินงานการก่อสร้างอาคารชลประทานต่างๆ ในส่วนของกรมชลประทานที่รับผิดชอบในพื้นที่จังหวัดสมุทรสาครประกอบด้วย คันกันน้ำเค็มที่เชื่อมต่อระหว่างประตูระบายน้ำ, ประตูระบายน้ำและสถานีสูบน้ำคลองมหาชัย-สนามชัย, ประตูระบายน้ำคลองพระราม (คลองหลวง), ประตูระบายน้ำคลองเจ๊ก, ประตูระบายน้ำคลองสหกรณ์สาย 3, ประตูระบายน้ำคลองโคกขามเก่า, ประตูระบายน้ำคลองโคกขาม, ประตูระบายน้ำคลองสหกรณ์สาย 4, ประตูระบายน้ำคลองสหกรณ์สาย 5, ประตูระบายน้ำคลองลัดตะเคียน, ประตูระบายน้ำคลองแสมดำ

ส่วนประตูระบายน้ำเพื่อป้องกันน้ำท่วมในเขตเทศบาลนครสมุทรสาคร ได้แก่ ประตูระบายน้ำคลองจาก, ประตูระบายน้ำคลองหวายลิง, ประตูระบายน้ำคลองหวายลิงใหญ่, ประตูระบายน้ำคลอง

ข้างวัดเจษฎาราม, ประตูระบายน้ำคลองตาขุน, ประตูระบายน้ำคลองยม, ประตูระบายน้ำคลองลัดป้อม ซึ่งได้ดำเนินการก่อสร้างประตูระบายน้ำแล้วเสร็จทั้งระบบสามารถช่วยในด้านการระบายน้ำโดย Gravity ได้ประมาณวันละ 3 ล้าน ลบ.ม. และใช้เครื่องสูบน้ำระบายน้ำได้ วันละ 1.5 ล้าน ลบ.ม. ซึ่งช่วยการระบายน้ำในระบบแก้มลิง เพื่อบรรเทาปัญหาอุทกภัย ปกป้องพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมสินสาคร หมู่บ้านจัดสรรต่างๆ ในส่วนของเขตเทศบาลนครมหาชัย ได้ดำเนินการก่อสร้างกำแพงป้องกันน้ำท่วมริมคลองมหาชัย ปัจจุบันดำเนินการแล้วเสร็จตั้งแต่บริเวณท้ายประตูระบายน้ำและสถานีสูบน้ำคลองมหาชัย-คลองสนามชัย ถึงสะพานข้ามคลองมหาชัย และอยู่ระหว่างดำเนินการก่อสร้าง บริเวณปากคลองมหาชัยบริเวณสะพานปลา นอกจากนี้ในพื้นที่ฝั่งตะวันออก ยังได้ดำเนินการปรับปรุงอาคารชลประทานบริเวณปากคลองที่เชื่อมต่อกับแม่น้ำท่าจีน เพื่อป้องกันบรรเทาปัญหาน้ำท่วมในพื้นที่เศรษฐกิจ พื้นที่ภาคการเกษตรและที่อยู่อาศัย

2) พื้นที่ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำท่าจีน

พื้นที่ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำท่าจีน เขตชุมชนท่าฉลอม (เป็นสุขาภิบาลแห่งแรกของประเทศไทย) ส่วนใหญ่เป็นที่ตั้งของบ้านเรือนย่านธุรกิจการค้าอาหารทะเล มีท่าเทียบเรือประมงในการนำอาหารทะเลมาขึ้นฝั่ง และเหนือถนนพระราม 2 เป็นนิคมอุตสาหกรรมสมุทรสาคร พื้นที่อำเภอเมืองบางส่วนเป็นพื้นที่การเกษตรกรรม ในพื้นที่อำเภอบ้านแพ้วส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรกรรม มีคลองที่สำคัญ คือ คลองดำเนินสะดวกและคลองสุนัขหอน ซึ่งเป็นคลองเชื่อมต่อในแนวตะวันออก-ตะวันตกระหว่างแม่น้ำท่าจีนกับแม่น้ำแม่กลอง คลองดำเนินสะดวกเป็นคลองที่รับน้ำจากแม่น้ำแม่กลองมาใช้ในภาคการเกษตร ส่วนคลองสุนัขหอนเป็นคลองที่รับการระบายน้ำจากคลองระบายน้ำสายต่างๆ ในเขตพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาดำเนินสะดวก เช่น ประตูระบายน้ำดี 2, ดี 3, ดี 4, ดี 7 และประตูระบายคลองท่าแร่ พื้นที่ใต้แนวถนนพระราม 2 ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ทำการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ทะเลและนาเกลือ มีคลองเชื่อมต่อระหว่างคลองสุนัขหอนกับทะเล เช่น คลองบางสีต, คลองบางยี่พระ, คลองบางซุด, คลองนิคม 1 โดยใช้ประโยชน์ในการนำน้ำทะเลมาทำนาเกลือ

พื้นที่ข้างต้นเป็นพื้นที่ได้รับอิทธิพลจากการขึ้น-ลง ของน้ำทะเล ประสบปัญหาเรื่องน้ำท่วม ในช่วงน้ำทะเลหนุนมาโดยตลอด เนื่องจากเป็นพื้นที่ลุ่มต่ำและเป็นพื้นที่รับน้ำจากการระบายน้ำโดยตรง ปัจจุบันโครงการชลประทานสมุทรสาครได้ดำเนินการขุดลอกคลองสุนัขหอนบางส่วน เพื่อช่วยในการระบายน้ำจากพื้นที่ตอนบน ทั้งนี้พื้นที่โครงการส่งน้ำดำเนินสะดวกจะเกิดปัญหาอุทกภัยในเขตอำเภอบ้านแพ้ว ในกรณีที่มีปริมาณน้ำฝนในพื้นที่มากกว่า 80 มิลลิเมตร เนื่องจากลักษณะทางภูมิประเทศเป็นที่ลุ่มต่ำ ประกอบกับการหนุนของน้ำทะเลทำให้การระบายน้ำเป็นไปตามจังหวะการขึ้น - ลงของน้ำทะเล โครงการชลประทานสมุทรสาครยังได้ดำเนินการก่อสร้างระบบป้องกันน้ำท่วมเป็นประตูระบายน้ำริมแม่น้ำท่าจีนและท่อระบายน้ำริมแม่น้ำท่าจีน และก่อสร้างทำนบชั่วคราวป้องกันน้ำท่วมตามคลองสาขาที่เชื่อมต่อกับแม่น้ำท่าจีนเพื่อป้องกันน้ำท่วมจากการหนุนของน้ำทะเล

2.5 ระบบระบายน้ำของจังหวัดสมุทรสาคร

จังหวัดสมุทรสาครมีโครงการแก้มลิง “คลองมหาชัย-คลองสนามชัย” ในการจัดการการระบายน้ำ ซึ่งเป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีวัตถุประสงค์เพื่อลดภาระการระบายน้ำผ่านทางแม่น้ำเจ้าพระยา ในช่วงฤดูน้ำหลากลงสู่ทะเล เนื่องจากปัญหาน้ำทะเลหนุนทำให้ปริมาณน้ำหลากไหลออกทะเลไม่ทัน โดยส่วนหนึ่งให้ระบายน้ำผ่านไปทางพื้นที่ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่างผ่านคลองต่างๆ ลงไปทางคลองมหาชัย-คลองสนามชัย และแม่น้ำท่าจีน แล้วออกสู่ทะเลทางด้านจังหวัดสมุทรสาคร โดยการก่อสร้างประตูระบายน้ำ (ปตร.) ปิดกั้นคลองมหาชัย-คลองสนามชัย และคลองสายต่างๆ พร้อมสถานีสูบน้ำตามความจำเป็น ซึ่งความจุของคลอง หนอง บึง ในพื้นที่จะทำหน้าที่เป็น “แก้มลิง” รวบรวมรับและดักน้ำท่วมขังจากพื้นที่ตอนบนมาเก็บไว้

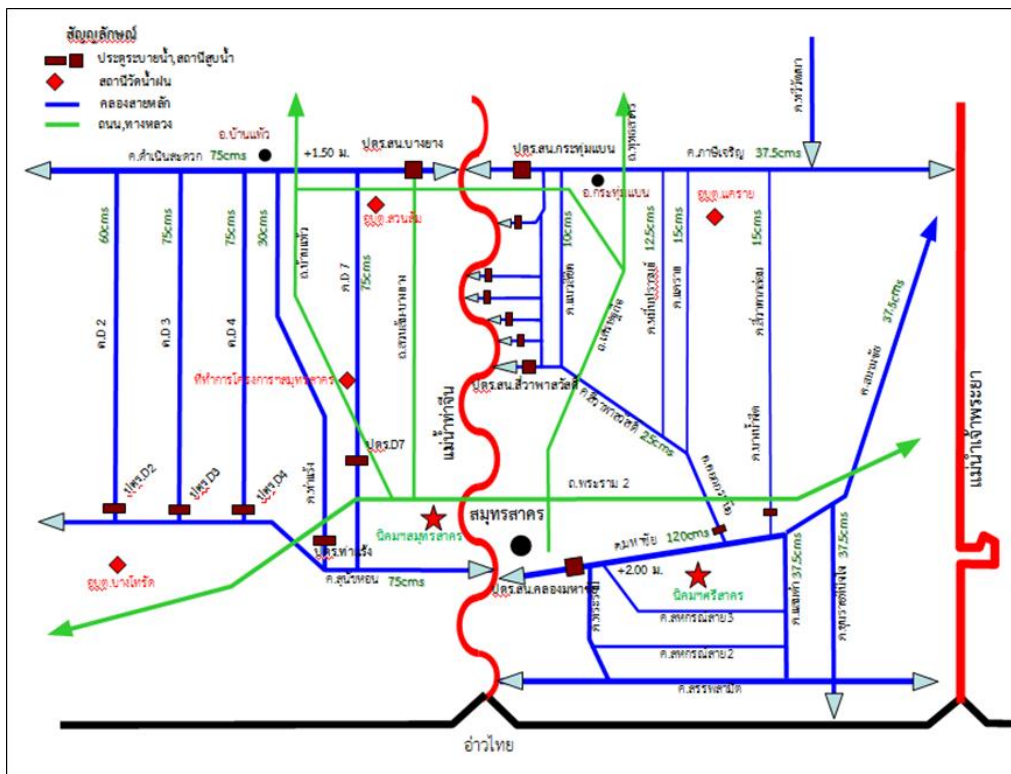
และระบายออกสู่ทะเลทางปากคลองมหาชัย คลองพระราม คลองขุนราชพินิจใจ และคลองต่างๆ โดยอาศัยแรงโน้มถ่วง ของโลก/سوبน้ำ ตามจังหวะการขึ้น-ลง ของน้ำทะเล เช่นเดียวกับโครงการทางฝั่งตะวันออก แม่น้ำเจ้าพระยาซึ่งดำเนินการได้ผลมาแล้วเมื่อคราวเกิดน้ำท่วมใหญ่ปี พ.ศ. 2538

โครงการชลประทานสมุทรสาคร ได้ดำเนินการบริหารจัดการน้ำโครงการแก้มลิงคลองมหาชัย-สนามชัย อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ดังนี้

1) **ช่วงน้ำหลาก** จะมีการปิดประตูระบายน้ำทั้ง 10 แห่ง ในระบบแก้มลิงของกรมชลประทาน ในเขตจังหวัดสมุทรสาครทั้งหมด โดยมีการบริหารจัดการน้ำที่ประตูระบายน้ำและสถานีสูบน้ำคลองมหาชัยเป็นหลัก เมื่อระดับน้ำด้านนอกหรือน้ำทะเลมีระดับต่ำกว่าประตูระบายน้ำ ให้มีการระบายน้ำโดยระบบแรงโน้มถ่วงของโลก (Gravity Flow) ตามธรรมชาติ เมื่อระดับน้ำทะเลสูงกว่าระดับน้ำในลำคลองให้ทำการปิดประตูระบายน้ำ โดยยึดหลักน้ำไหลลงทางเดียว (One Way Flow) และใช้เครื่องสูบน้ำพลังงานไฟฟ้าขนาดกำลังสูบเครื่องละ 3 ลบ.ม./วินาที จำนวน 12 เครื่อง รวมทั้งสิ้น 36 ลบ.ม./วินาที สูบน้ำออกจากคลองมหาชัย ที่ทำหน้าที่ "แก้มลิง" เป็นการพร่องน้ำภายในระบบแก้มลิง เพื่อจะได้ทำให้น้ำตอนบนค่อยๆ ไหลมาเองตลอดเวลา ส่งผลให้ปริมาณน้ำท่วมพื้นที่ลดน้อยลง

2) **ช่วงน้ำปกติ** จะมีการเปิดประตูระบายน้ำจำนวน 9 แห่ง ทางด้านใต้ของระบบแก้มลิง เพื่อรับน้ำคุณภาพดีจากทะเลเข้ามาหมุนเวียนในระบบแก้มลิง ส่วนประตูระบายน้ำและสถานีสูบน้ำคลองมหาชัยจะมีหน้าที่บริหารจัดการน้ำเป็นหลัก โดยเมื่อน้ำทะเลหนุนสูงจะทำการปิดประตูระบายน้ำคลองมหาชัยทั้งหมด และให้น้ำคุณภาพดีจากทะเลไหลเข้าในระบบแก้มลิง เมื่อน้ำทะเลไหลลงจะเปิดประตูระบายน้ำที่คลองมหาชัยเพื่อระบายน้ำในระบบแก้มลิงลงสู่ทะเลทางด้านคลองมหาชัย และแม่น้ำท่าจีน เป็นการหมุนเวียนน้ำในระบบแก้มลิงให้มีคุณภาพดีขึ้น เพื่อช่วยเหลือราษฎรที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมที่ทำเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำกร่อย ให้สามารถประกอบอาชีพได้อย่างยั่งยืน

ภาพที่ 4 แผนผังน้ำจังหวัดสมุทรสาคร

(ที่มา : โครงการชลประทานจังหวัดสมุทรสาคร ข้อมูล ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2564)

2.6 ข้อมูลด้านการกักกันของจังหวัดสมุทรสาคร

ด่านตรวจพืช

ไม่มี ห้องปฏิบัติการตรวจเบื้องต้น

ไม่มี สถานกักพืชเบื้องต้น

ด่านตรวจประมง

มี ศูนย์บริหารจัดการด่านตรวจประมงเขต 5 (สมุทรสาคร) มีหน้าที่

1. ควบคุม กำกับ ดูแล วางแผน ติดตามผล และจัดทำรายงานผลการปฏิบัติงานของด่านตรวจประมงในสังกัด

2. ปฏิบัติงานในฐานะศูนย์ควบคุมการแจ้งเรือเข้าออก ตามกฎหมายว่าด้วยการประมง

3. ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และป้องกันปราบปราม ควบคุมตรวจสอบเรือประมง สินค้าสัตว์น้ำและปัจจัยการผลิต ให้เป็นไปตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

4. วิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมตรวจสอบเรือประมง สินค้าสัตว์น้ำ และปัจจัยการผลิต กำหนดปัจจัยที่มีผลต่อระดับความเสี่ยงในพื้นที่ และบริหารจัดการความเสี่ยงในพื้นที่รับผิดชอบ

5. ทำหน้าที่เป็นจุดให้บริการวิชาการ ตลอดจนสนับสนุนข้อมูลและสารสนเทศต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ในการตรวจสอบเรือประมง สินค้าสัตว์น้ำ และปัจจัยการผลิต และให้คำปรึกษาแนะนำการใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์ของกรมประมง

6. ให้บริการออกใบอนุญาต หนังสืออนุญาต ใบรับรองหรือหนังสือรับรองเกี่ยวกับการควบคุมเรือประมงสินค้าสัตว์น้ำ และปัจจัยการผลิตที่ใช้ทางการประมงตามกฎหมายว่า ด้วยการประมงและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

7. ตรวจสอบท่าเทียบเรือ และเรือประมง ให้เป็นไปตามมาตรฐานสุขอนามัยของท่าเทียบเรือประมง และเรือประมงในการจับ การดูแลรักษาสัตว์น้ำ การขนส่งหรือการขนถ่ายสัตว์น้ำตามกฎหมายว่าด้วยการประมงและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

8. ควบคุม ตรวจสอบ การดำเนินการของเรือประมง และแพปลาที่จดทะเบียนกับกรมประมง ให้เป็นไปตามกฎหมาย

9. ปฏิบัติการร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

ด่านตรวจปศุสัตว์

ไม่มี ห้องปฏิบัติการตรวจเบื้องต้น

ไม่มี สถานกักกันสัตว์/ด่านกักกันสัตว์จังหวัดสมุทรสาคร

(ที่มา: สำนักงานเกษตรจังหวัดสมุทรสาคร, สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดสมุทรสาคร และสำนักงานประมงจังหวัดสมุทรสาคร

ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2564)

3. ภาวะเศรษฐกิจการเกษตรของจังหวัดสมุทรสาคร ปี 2564

ตารางที่ 11 เครื่องชี้ทางด้านเศรษฐกิจการเกษตร ปี 2564

รายการ	ภาคเกษตร			สาขาพืช			สาขาปศุสัตว์			สาขาประมง		
	2563	2564	% Δ	2563	2564	% Δ	2563	2564	% Δ	2563	2564	% Δ
ดัชนีผลผลิตสินค้าเกษตร	84.4	85.7	1.5	91.5	96.3	5.2	49.9	50.6	1.4	72.5	71.6	-1.2
ดัชนีราคาที่เกษตรกรขายได้	73.5	75.3	2.4	127.1	130.3	2.5	111.4	116.8	4.8	56.3	57.6	2.3
ดัชนีรายได้เกษตรกร	62.0	64.5	4.0	116.3	125.5	7.9	55.6	59.1	6.3	40.8	41.2	1.0

ดัชนีผลผลิตสินค้าภาคเกษตรปี 2564 อยู่ที่ระดับ 85.7 เพิ่มขึ้นร้อยละ 1.5 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีที่ผ่านมา เนื่องจากผลผลิตสินค้าเกษตรที่สำคัญของสาขาพืช (มะพร้าว น้ำหอม กล้วยไม้ และมะนาว) เพิ่มขึ้น ขณะที่ดัชนีราคาที่เกษตรกรเพิ่มขึ้นร้อยละ 2.4 จากราคากุ้งขาว มะพร้าว น้ำหอม และไก่เพิ่มขึ้น ส่งผลให้ดัชนีรายได้เกษตรกรเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.0 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีที่ผ่านมา

ภาวะเศรษฐกิจการเกษตร ปี 2564 ขยายตัวร้อยละ 0.8 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีที่ผ่านมา

สัดส่วนมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมปี 2564 มีสัดส่วนดังนี้ สาขาประมง ร้อยละ 83.78 รองลงมาคือ สาขาพืช ร้อยละ 16.02 สาขาปศุสัตว์ ร้อยละ 0.16 สาขาบริการทางการเกษตร ร้อยละ 0.03 และสาขาป่าไม้ ร้อยละ 0.01

สาขาบริการ

+1.0 %

จากการเพิ่มขึ้นของการเตรียมพื้นที่เพาะปลูก และดูแลรักษา โดยเฉพาะสินค้ามะพร้าว น้ำหอม

สาขาปศุสัตว์

+0.3 %

สภาพอากาศเอื้ออำนวยต่อการเจริญเติบโต รวมทั้งมีมาตรการบริหารจัดการฟาร์มที่ดีเพื่อให้อุตสาหกรรมมีความต้องการบริโภคอย่างต่อเนื่อง

สาขาพืช

+4.0 %

เนื่องจากสภาพอากาศที่เหมาะสมต่อการเจริญเติบโต ประกอบกับตลาดมีความต้องการอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งราคามีแนวโน้มสูงขึ้น ส่งผลให้สาขาพืชขยายตัวเพิ่มขึ้น

สาขาประมง

-1.6 %

เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด - 19 ทำให้ผู้บริโภคขาดความเชื่อมั่นในการบริโภคกุ้ง ประกอบกับปัญหาโรคกุ้ง ส่งผลให้ผลผลิตลดลง

สาขาป่าไม้

+0.8 %

จากกิจกรรมปลูกป่าทั้งป่าธรรมชาติและป่าเศรษฐกิจ เช่น ป่าโกงกาง เพิ่มขึ้น

สถานการณ์การผลิตสินค้าเกษตรที่สำคัญ ปี 2564

กล้วยไม้ -2.0 %

ผลผลิตกล้วยไม้ปี 2564 มีปริมาณ 10,040 ตัน ลดลงจากปีที่ผ่านมาที่มีผลผลิต 10,245 ตัน หรือลดลงร้อยละ 2.0 เนื่องจากราคาลดลง ประกอบกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 ทำให้ความต้องการใช้ลดลง เกษตรกรบางรายเปลี่ยนไปปลูกมะพร้าวน้ำหอมแทน ส่งผลให้ผลผลิตลดลง

ข้าวรวม -1.6 %

ผลผลิตข้าวรวมปี 2564 ผลผลิตข้าวรวม 5,433 ตัน โดยเป็นข้าวนาปี 3,506 ตัน และข้าวนาปรัง 1,927 ตัน ลดลงจากปีที่ผ่านมาซึ่งผลิตได้ 5,519 ตัน หรือลดลงร้อยละ 1.6 เนื่องจากปริมาณน้ำไม่เพียงพอต่อการเพาะปลูกทำให้ต้นข้าวเติบโตไม่สมบูรณ์ ส่งผลให้ผลผลิตต่อไร่ลดลง

มะพร้าว น้ำหอม +11.5 %

ผลผลิตมะพร้าว น้ำหอมปี 2564 รวม 145,197 ตัน เพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมาซึ่งมีผลผลิต 130,249 ตัน หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 11.5 เนื่องจากตลาดในประเทศและต่างประเทศมีความต้องการอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งสภาพอากาศและปริมาณน้ำเอื้ออำนวย ประกอบกับมะพร้าวส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุให้ผลผลิตสูง ส่งผลให้ผลผลิตต่อไร่เพิ่มสูงขึ้น

มะนาว +13.3 %

ผลผลิตมะนาวปี 2564 มีปริมาณผลผลิตมะนาวประมาณ 15,025 ตัน เพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมาที่มีผลผลิต 13,256 ตัน หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 13.3 เนื่องจากสภาพอากาศเอื้ออำนวยต่อการติดดอกเติบโต ส่งผลให้ผลผลิตต่อไร่เพิ่มขึ้น

ไข่ไก่ +1.5 %

ผลผลิตไข่ไก่ในปี 2564 มีปริมาณการผลิต 7.74 ล้านฟอง เพิ่มจากปีที่ผ่านมาร้อยละ 1.5 เนื่องจากเกษตรกรมีการจัดการฟาร์มที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น มีการเฝ้าระวังโรคระบาดได้ดี ประกอบกับสภาพอากาศแวดล้อมของการเลี้ยงเอื้ออำนวย ส่งผลต่อการออกไข่ของแม่ไก่ รวมทั้งการดำเนินมาตรการรักษาสมดุลของผลผลิตไข่ไก่ในระบบ ส่งผลให้ผลผลิตไข่ไก่ออกสู่ตลาดเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

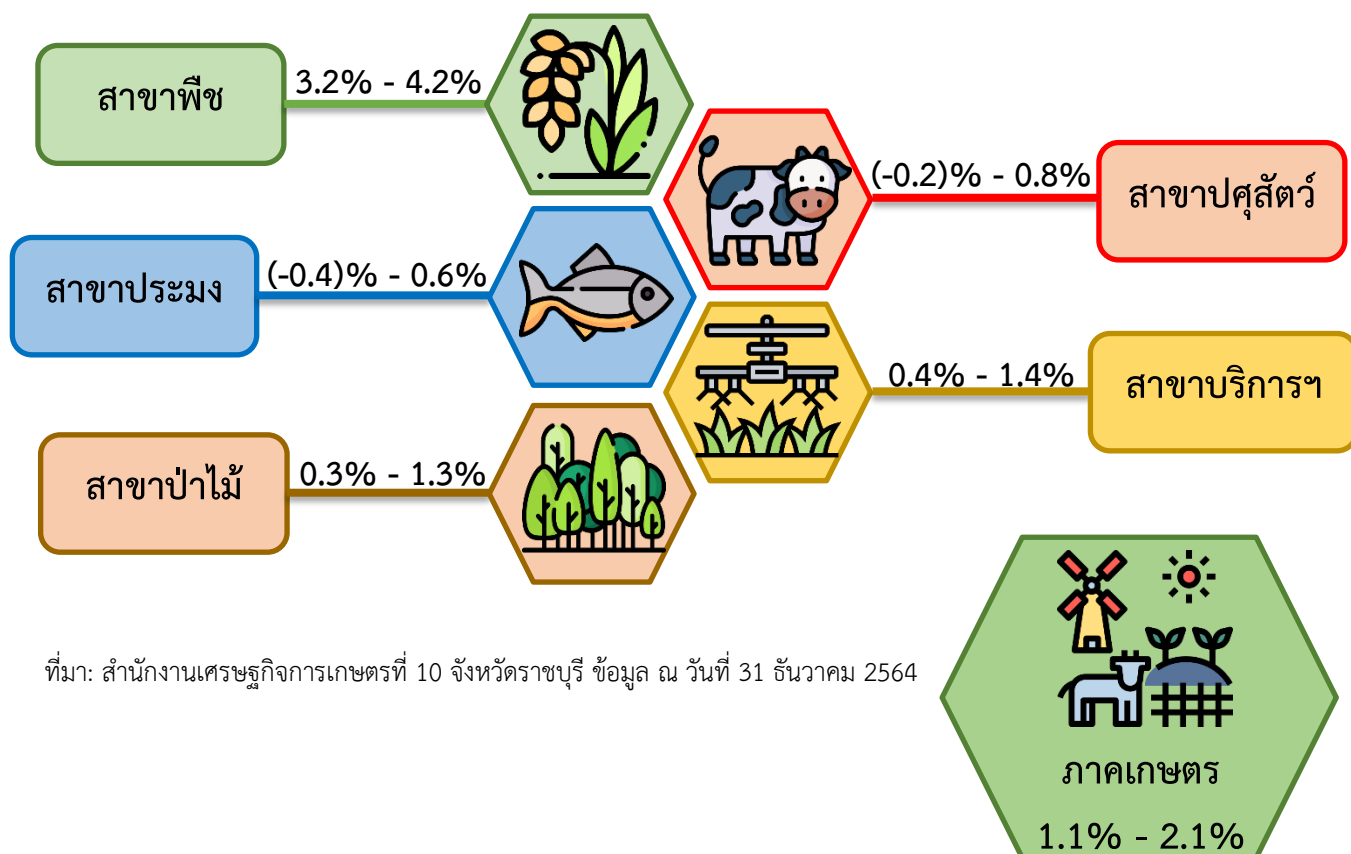
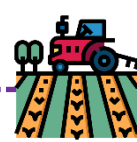
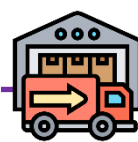
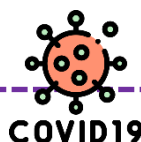
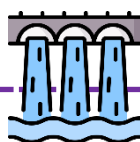
กุ้งขาว -4.7 %

ผลผลิตกุ้งขาวแวนนาไมปี 2564 มีผลผลิต 9,762 ตัน ลดลงจากปีที่ผ่านมาร้อยละ 4.7 เนื่องจากผลกระทบจากการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด - 19 ส่งผลให้เกษตรกรปรับลดพื้นที่การเลี้ยง ปรับลดจำนวนลูกพันธุ์ และชะลอการปล่อยลูกกุ้ง ประกอบกับบางพื้นที่มีการระบาดของโรคช้ำขาวทำให้ผลผลิตออกสู่ตลาดลดลง บางรายชะลอการเลี้ยงกุ้ง ส่งผลให้ผลผลิตออกสู่ตลาดน้อยลง

2.2 แนวโน้มภาวะเศรษฐกิจการเกษตร ปี 2565

- น้ำต้นทุนในเขื่อนมีปริมาณเพียงพอต่อการทำการเกษตร
- การปรับตัวของตลาดคู่ค้าต่อสถานการณ์ระบาดของเชื้อโควิด - 19 มีทิศทางที่ดีขึ้น
- มีการพัฒนาระบบโลจิสติกส์มากขึ้น
- การดำเนินนโยบายแก้ไขปัญหาสินค้าเกษตรของภาครัฐมีอย่างต่อเนื่องและส่งเสริมให้เกษตรกรมีรายได้มากขึ้น

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 10 จังหวัดราชบุรี ข้อมูล ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2564

บทที่ 2

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปลาสลิด

ชื่อภาษาไทย ปลาสลิด (ปลาใบไม้)

ชื่อภาษาอังกฤษ Snake Skin Gourami

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Trichogaster pectoralis*

วงศ์ Osphronemidae

ภาพที่ 5 ปลาสลิด

1. ลักษณะทั่วไปของปลาสลิด

ปลาสลิด เป็นปลาน้ำจืดชนิดหนึ่ง มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Trichogaster pectoralis* ในวงศ์ปลาปักปลากระดี่ (Osphronemidae) มีรูปร่างคล้ายปลากระดี่หม้อ (*T. trichopterus*) ซึ่งเป็นปลาในสกุลเดียวกัน แต่มีลำตัวที่หนาและยาวกว่า หัวโต ครีบหลังในตัวผู้มีส่วนปลายยื่นยาวเช่นเดียวกับครีบกัน ครีบอกใหญ่ ตาโต ปากเล็กอยู่สุดปลายจะงอยปาก ครีบหางเว้าตื้นปลายมน ตัวมีสีเขียวมะกอกหรือสีน้ำตาลคล้ำ มีแถบยาวตามลำตัวตั้งแต่ข้างแก้มจนถึงกลางลำตัวสีดำ และมีแถบเฉียงสีคล้ำตลอดแนวลำตัวด้านข้างและหัว ครีบมีสีคล้ำ ขนาดโดยเฉลี่ย 10–16 เซนติเมตร พบขนาดใหญ่สุดถึง 25 เซนติเมตร นับเป็นปลาในสกุล *Trichopodus* ที่ใหญ่ที่สุด มีถิ่นอาศัยในแหล่งน้ำนิ่งที่มีพืชน้ำและหญ้ารกริมตลิ่งของภาคกลาง ภาคอีสาน และภาคใต้ของประเทศไทย นอกจากนี้ยังพบในประเทศรอบข้าง พฤติกรรมในการสืบพันธุ์เริ่มขึ้นในระหว่างเดือนเมษายนถึงสิงหาคม โดยจะวางไข่โดยการก่อดินตามผิวน้ำติดกับพืชน้ำหรือวัสดุต่าง ๆ มักวางไข่ในช่วงกลางวันที่มีแดดรำไร หลังวางไข่เสร็จแล้วตัวพ่อปลาจะเป็นผู้ดูแลไข่จนฟักเป็นตัว ตัวเมียวางไข่ครั้งละ 4,000–10,000 ฟอง ในการเลี้ยงทางเศรษฐกิจนิยมให้เป็นการผสมพันธุ์หมู่

ปลาสลิดเป็นปลาน้ำจืดเศรษฐกิจที่สำคัญอีกชนิดหนึ่งของไทย นิยมแปรรูปเป็นปลาแห้งหรือปลาเค็ม โดยเกษตรกรจะเลี้ยงในบ่อดิน โดยพืชน้ำให้เป็นปุ๋ยและเกิดแพลงก์ตอนเพื่อเป็นอาหารปลา โดยพื้นที่เลี้ยงปลาสลิดที่เป็นที่รู้จักกันดี คือ อำเภอบางบ่อและอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ที่เรียกว่า "ปลาสลิดบางบ่อ" นอกจากนี้ยังมีอีกแหล่งหนึ่งที่เคยมีชื่อในอดีต คือที่ตำบลดอนก่ายาน อำเภอมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี แต่ปัจจุบันพื้นที่เลี้ยงที่ใหญ่ที่สุดอยู่ที่อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร มีชื่อเรียกในภาษามลายูว่า *เซอปัตซียม* ภาษาอังกฤษเรียกว่า "ปลากระดี่หนังงู" (Snakeskin gourami) และมีชื่อเรียกในราชาศัพท์อีกว่า "ปลาใบไม้" ทั้งนี้เนื่องจากคำว่า "สลิด" เพี้ยนมาจากคำว่า "จริต" พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงได้ทรงแนะนำให้เรียกปลาสลิดในหมู่ราชบริพารว่า "ปลาใบไม้" เพราะทรงเห็นว่ารูปร่างเหมือนใบไม้ ปัจจุบัน ยังมีการเพาะเลี้ยงเป็นปลาสวยงาม เช่นเดียวกับปลากระดี่นาง ปลากระดี่หม้อ และปลากระดี่มุก

2. แหล่งกำเนิดและการแพร่กระจายของปลาสลิด

ปลาสลิดมีแหล่งกำเนิดในพื้นที่ลุ่มภาคกลาง ชอบอยู่ในบริเวณที่มีน้ำนิ่ง เช่น หนอง บึง ตามบริเวณที่มีพืชน้ำขึ้น ผักและสาหร่าย เพื่อใช้เป็นที่พักอาศัย กำบังตัว ก่อดินวางไข่ เนื่องจากปลาชนิดนี้โตเร็ว ในแหล่งน้ำธรรมชาติที่มีอาหารพวกพืช ได้แก่ สาหร่าย พืช และสัตว์เล็ก ๆ จึงสามารถนำปลาสลิดมาเลี้ยงในบ่อและนาข้าวได้เป็นอย่างดี

3. รูปร่างลักษณะของปลาสลิด

ปลาสลิดมีรูปร่างลักษณะคล้ายปลากะตักหัวม่อ แต่ขนาดโตกว่า ลำตัวแบน ด้านข้างมีครีบท้องยาว ครีบเดี่ยว สีของลำตัวมีสีเขียวออกเทาหรือมีสีคล้ำเป็นพื้นและมีริ้วดำพาดขวางตามลำตัวจากหัวถึงโคนหาง เกือบบนเส้นข้างลำตัวประมาณ 42-47 เกือบ ปากเล็กยึดติดได้ ปลาสลิดซึ่งมีขนาดใหญ่เต็มที่จะมีความยาวประมาณ 20 เซนติเมตร

4. อาหารของปลาสลิด

ปลาสลิดกินอาหารธรรมชาติ ได้แก่ แพลงก์ตอนพืช แพลงก์ตอนสัตว์ชนิดต่าง ๆ เช่น ไรติเฟอร์ ไรแดงขนาดเล็ก เป็นต้น

5. การสืบพันธุ์ของปลาสลิด

ลักษณะเพศ ปลาสลิดตัวผู้และตัวเมียมีความแตกต่างกัน ซึ่งสามารถสังเกตความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัด คือ ปลาตัวผู้มีลำตัวยาวเรียว สันหลัง และสันท้องเกือบเป็นเส้นตรงขนานกัน มีครีบหลังยาวจรดหรือเลยโคนหาง มีสีลำตัวเข้มและสวยกว่าตัวเมีย ส่วนตัวเมียมีสันท้องยาวมนไม่ขนานกับสันหลังและครีบหลังมนไม่ยาวจนถึงโคนหาง สีตัวจางกว่าตัวผู้ ในฤดูวางไข่ท้องจะอูมเป่งออกมาทั้งสองข้าง อัตราการปล่อยพ่อแม่พันธุ์ปลาสลิด 1:1 เป็นปลาขนาดกลาง น้ำหนัก 10-12 ตัวต่อกิโลกรัม ดีที่สุด

ภาพที่ 6 ปลาสลิดเพศผู้และเพศเมีย

6. การเพาะพันธุ์ปลาสด

ปลาสด สามารถผสมพันธุ์และวางไข่ได้เมื่อมีอายุ 7 เดือน ขนาดโตเต็มที่โดยเฉลี่ยจะมีขนาดตัวยาวประมาณ 6-7 นิ้ว หนัก 130-400 กรัม ปลาสดจะเริ่มวางไข่ตั้งแต่เดือนเมษายนถึงเดือนสิงหาคม หรือในฤดูฝน แม่ปลาตัวหนึ่ง ๆ จะสามารถวางไข่ได้หลายครั้ง แต่แต่ละครั้งจะได้ปริมาณไข่ประมาณ 4,000-10,000 ฟอง ในฤดูวางไข่ ท้องแม่ปลาจะอูมโป่งออกมาทั้งสองข้าง ลักษณะของไข่ปลาสดมีสีเหลือง ทั้งนี้ ควรจัดที่ให้ปลาสดวางไข่ภายในเดือนมีนาคม โดยหลังจากที่ได้กำจัดศัตรู ระบายน้ำเข้า และปล่อยพันธุ์ปลาลงบ่อแล้ว ควรปลูกผักบุ้งรอบบริเวณขานบ่อ น้ำลึกประมาณ 20-30 เซนติเมตร ปลาสดจะเข้าไปก่อกวนดินวางไข่และลูกปลาวัยอ่อนจะสามารถเลี้ยงตัวหลบหลีกศัตรูตามบริเวณขานบ่อได้

ในปัจจุบันการเลี้ยงปลาสดสามารถแบ่งออกเป็นลักษณะใหญ่ ๆ ได้ 2 ลักษณะ ได้แก่

1) การเลี้ยงปลาสด โดยการเพาะพันธุ์ปลาในบ่อเลี้ยง ซึ่งสามารถดำเนินการได้ 2 วิธี คือ

1.1) การเพาะพันธุ์โดยวิธีธรรมชาติ โดยการปล่อยพ่อแม่พันธุ์ผสมกันเองตามธรรมชาติ ในอัตรา 50-100 กก./ไร่ โดยไม่คำนึงถึงอัตราส่วนพ่อแม่พันธุ์ โดยใช้พ่อแม่พันธุ์ 8-10 ตัว/กก. ซึ่งจำนวนการวางไข่ของปลาจะไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับปัจจัยทางธรรมชาติเป็นหลัก และปลายังมีการวางไข่หลายครั้งทำให้ได้ลูกปลาหลายรุ่น

1.2) การเพาะพันธุ์โดยวิธีฉีดฮอร์โมน โดยปล่อยพ่อแม่พันธุ์ขนาด 8-10 ตัว/กก. ที่ได้รับการฉีดฮอร์โมนสังเคราะห์ร่วมกับยาเสริมฤทธิ์ในอัตรา 5-10 กก./ไร่ โดยมีอัตราส่วนพ่อแม่พันธุ์ประมาณ 1 : 1 ซึ่งปลาจะวางไข่ในระยะใกล้เคียงกัน ซึ่งทั้งวิธีที่ 1.1 และ 1.2 อาจปล่อยปลาในบ่อเลี้ยง (แปลงนา) ขนาดใหญ่เลยหรือปล่อยลงบ่อขนาดเล็กก่อน เมื่อลูกปลาเกิดและเห็นตัวแล้วจึงปล่อยออกไปสู่บ่อใหญ่อีกครั้งหนึ่ง ในการเพาะพันธุ์ปลาลักษณะดังกล่าว ไม่สามารถคาดคะเนอัตราการรอดตายของลูกปลาและจำนวนลูกปลาที่ได้ ขึ้นอยู่กับอาหารธรรมชาติคุณสมบัติของน้ำ และศัตรูของลูกปลา

ภาพที่ 7 ลูกปลาสดอายุ 15-20 วัน

2) การเลี้ยงปลาสดโดยการปล่อยลูกปลาสดขนาด 2-3 ซม. ในอัตรา 10,000 ตัว/ไร่ โดยลูกปลาที่นำมาปล่อยได้จากการเพาะพันธุ์โดยวิธีการฉีดฮอร์โมนสังเคราะห์ร่วมกับยาเสริมฤทธิ์และอนุบาลในบ่อดินจนได้ขนาดที่ต้องการโดยลูกปลาที่นำมาปล่อยอาจจะปล่อยในบ่อเลี้ยง (แปลงนา) เลยหรืออนุบาลต่อในบ่อขนาดเล็กก่อนแล้วจึงปล่อยออกบ่อใหญ่ นอกจากนี้ เกษตรกรที่เลี้ยงปลาสดหลาย ๆ ครั้งแล้วยังมีการปล่อยปลาขนาดเล็กประมาณ 15-20 ตัว/กก. ที่ไม่ได้จำหน่ายมาปล่อยเสริม ซึ่งการปล่อยเสริมแบบนี้สำหรับวิธีการเพาะ 1.1 และ 1.2 ไม่ควรปล่อยในช่วงที่ทำการเพาะพันธุ์เนื่องจากปลาที่ปล่อยกินลูกปลาที่เกิดใหม่ได้

7. การเพาะพันธุ์ปลาสดโดยใช้ฮอร์โมนสังเคราะห์ร่วมกับยาเสริมฤทธิ์

• อุปกรณ์

- 1) น้ำยาฮอร์โมนสังเคราะห์ (ซูพรีแฟค) Suprefact
- 2) ยาเสริมฤทธิ์ (โมทีเลียม เอ็ม) Motilium m.
- 3) น้ำสะอาด
- 4) หลอดฉีดยาขนาด 1-10 ซีซี
- 5) เข็มฉีดยาเบอร์ 24 ยาว 1 นิ้ว
- 6) ครกบดยา

• จำนวนเข็มที่ฉีด

เพศผู้ : จำนวน 1 เข็ม

เพศเมีย : จำนวน 1-2 เข็ม

ในกรณีที่เพศเมียฉีดสารละลายจำนวน 2 เข็ม (เว้นระยะเวลาระหว่างเข็ม 12 ชม.) จะฉีดปลาเพศผู้พร้อมเพศเมียเข็มที่ 1

• ตัวอย่าง

ทำการฉีดปลาสดขนาด 10 ตัว/กก. จำนวน 10 กก. เป็นปลาเพศผู้จำนวน 5 กก. เพศเมีย 5 กก. ดังนี้

1) เพศผู้ฉีดสารละลายจำนวน 1 เข็ม โดยมีความเข้มข้นของฮอร์โมนสังเคราะห์ 10 ไมโครกรัม/กก. และยาเสริมฤทธิ์ 5 มิลลิกรัม/กก.

2) เพศเมียฉีดสารละลายจำนวน 2 เข็ม เข็มที่ 1 มีความเข้มข้นของฮอร์โมนสังเคราะห์ 10 ไมโครกรัม/กก. และยาเสริมฤทธิ์ 10 มิลลิกรัม/กก. เข็มที่ 2 มีความเข้มข้นของฮอร์โมนสังเคราะห์ 20 ไมโครกรัม/กก. และยาเสริมฤทธิ์ 10 มิลลิกรัม/กก.

8. การเตรียมบ่อเพาะพันธุ์

การเพาะพันธุ์ปลาสดโดยใช้ฮอร์โมนสังเคราะห์ร่วมกับยาเสริมฤทธิ์สามารถดำเนินการได้ทั้งในบ่อดิน บ่อซีเมนต์ หรือในกระชังแล้วแต่ความสะดวกของผู้เพาะพันธุ์ สำหรับการเพาะในบ่อซีเมนต์พื้นที่ 50 ตร.ม. ซึ่งตั้งอยู่ในร่ม จะปล่อยพ่อแม่พันธุ์จำนวน 100-200 คู่/บ่อ และขั้นตอนการเตรียมบ่อ ดังนี้

- 1) เติมน้ำลงในบ่อซีเมนต์สูงประมาณ 15-20 ซม.
- 2) ตัดหญ้ามาใส่ให้ทั่วบ่อสำหรับให้ปลาใช้เป็นที่พักหลบดวงอาทิตย์
- 3) คัดเลือกพ่อแม่ปลาที่เก็บไว้มาขังในกระชัง (แยกเพศ) โดยอาจจะวางไว้ในบ่อเพาะพันธุ์หรือบ่อที่อยู่ใกล้เคียง

ภาพที่ 8 บ่อเพาะพันธุ์ปลาสด

4) ทำการฉีดสารละลายที่ผสมไว้ (ฮอร์โมนสังเคราะห์ ยาเสริมฤทธิ์ และน้ำสะอาด) ปลาเพศผู้และปลาเพศเมียเข็มที่ 1 (โดยทั่วไปจะฉีดเวลาประมาณ 16.00-17.00 น.)

5) ปลอ่ยปลาเพศผู้ที่ฉีดแล้วลงในบ่อเพาะพันธุ์ที่เตรียมไว้ ส่วนปลาเพศเมียนำกลับไปขังไว้ในกระชัง

6) ทำการฉีดสารละลายที่ผสมไว้ (ฮอร์โมนสังเคราะห์ ยาเสริมฤทธิ์ และน้ำสะอาด) ปลาเพศเมียเข็มที่ 2 (โดยทั่วไปจะฉีดประมาณ 7.00-8.00 น.ของวันรุ่งขึ้น) แล้วจึงปลอ่ยลงในบ่อเพาะพันธุ์ที่เตรียมปลาเพศผู้ไว้แล้ว สำหรับตำแหน่งที่ฉีดสารละลายบนตัวปลาเป็นดังนี้ เพศผู้ฉีดบริเวณโคนครีบหลัง เพศเมีย เข็มที่ 1 ฉีดบริเวณข้างครีบหลัง และเข็มที่ 2 ฉีดบริเวณโคนครีบหลัง

7) รวบรวมไข่ปลาจากหวอดในบ่อเพาะพันธุ์ปลาหลังจากปลอ่ยพ่อแม่พันธุ์ให้ผสมพันธุ์วางไข่ประมาณ 24-36 ชม นำไปฟักในบ่อฟักไข่ โดยใช้สวิงผ้าโอลอนแก้วตัก

ภาพที่ 9 การฉีดสารละลายให้ปลาสด

9. การเตรียมบ่อฟักไข่ปลาสด

ไข่ปลาสด เป็นประเภทไข่ลอย ในธรรมชาติหรือปลาที่เพาะพันธุ์ในบ่อเลี้ยง (แปลงนา) จะฝังเป็นตัวอยู่ภายในหวอดที่เกาะอยู่กับพันธุ์ไม้น้ำหรือพืชน้ำที่ใ้ร่มเงา เช่น หญ้าชนิดต่าง ๆ ผักบุ้ง โดยมีฟองปลาดูแลปกป้องศัตรู เมื่อไข่ฟักเป็นตัวฟองปลาจะทำให้หวอดแตกกระจายออก ในช่วงที่ไข่และลูกปลาวัยอ่อนนั้นศัตรูที่สำคัญ ได้แก่ แผลงก่ต่อนสัตว์บางชนิด แมลงน้ำชนิดต่าง ๆ ปลาขนาดเล็ก เช่น ปลาชิว ปลากระดี่ ปลากริม และปลาสด ซึ่งส่งผลต่อจำนวนลูกปลาที่จะได้ นอกจากนี้อัตราการฟักออกเป็นตัวและอัตราการรอดตายในช่วงนี้ของไข่และลูกปลาขึ้นอยู่กับคุณสมบัติของน้ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเป็นกรดสูง (เปรี้ยว) ไข่จะเสียไม่ฟักเป็นตัวหรือฟักออกมาแล้วตาย ก่อให้เกิดเชื้อราทำให้ไข่ปลาหรือลูกปลาเสียหายหมด อุณหภูมิของน้ำและอากาศก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลกระทบต่ออัตราการฟักตัวและอัตราการรอดตาย ถ้าอุณหภูมิสูงไข่และลูกปลาก็จะเสียหายได้ สำหรับวิธีการฟักไข่ปลาสดนั้นทำการฟักไข่ในบ่อซีเมนต์ ถังไฟเบอร์หรือถังพลาสติกซึ่งสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ข้างต้นได้เป็นอย่างดี ซึ่งวิธีการฟักไข่ปลาสดมีขั้นตอน ดังนี้

1) เตรียมบ่อซีเมนต์ ถังไฟเบอร์ หรือถังพลาสติก ให้เพียงพอสำหรับไข่ที่จะนำมาฟัก (โดยทั่วไปใช้บ่อซีเมนต์หรือถังที่มีพื้นที่ผิวน้ำประมาณ 1.7 – 2 ตร.ม. จำนวน 5-7 ใบ/การเพาะพันธุ์ปลาจำนวน 100-120 คู่)

2) เติมน้ำสะอาดที่ผ่านการฆ่าเชื้อและตกตะกอนแล้ว หรือน้ำที่ผ่านการกรองและตกตะกอนแล้วลงในบ่อซีเมนต์หรือถังที่เตรียมไว้พอประมาณ

3) รวบรวมไข่ปลาจากบ่อเพาะพันธุ์โดยใช้สวิงผ้าโอลอนแก้วมาใส่ในบ่อฟักไข่พอประมาณ โดยสังเกตว่าไข่จะลอยอยู่ที่ผิวน้ำกระจายอยู่ทั่วไปไม่ซ้อนทับกัน

ภาพที่ 10 บ่อเลี้ยง (แปลงนา)

ภาพที่ 11 หวดไข่ปลาสด

4) ในระหว่างที่ฟักไข่จะใช้สวิงตาข่ายขนาด 20-22 ช่องตา/นิ้ว เส้นผ่าศูนย์กลาง 30-40 ซม. ตักไข่เสียซึ่งมีสีขาวและเกาะกันเป็นก้อนออกเพื่อป้องกันการเกิดเชื้อราและลามไปติดไข่ดีทำให้เสียได้

5) ไข่ปลาสดจะใช้เวลาฟักตัวประมาณ 24-30 ชั่วโมง หลังจากนั้นประมาณ 3-4 ชั่วโมง (ลูกปลาจะลอยอยู่บริเวณผิวน้ำเคลื่อนที่ไม่มาก) ทำการรวบรวมลูกปลาที่ฟักแล้วบรรจุในถุงพลาสติก และใส่ออกซิเจนเพื่อสะดวกในการลำเลียงไปปล่อยลงบ่ออนุบาล

6) หลังจากนั้นจึงนำลูกปลาไปปล่อยลงบ่ออนุบาลที่เตรียมไว้

ภาพที่ 12 ถังฟักลูกปลาสด

10. การอนุบาลลูกปลาสด

นิยมอนุบาลในบ่อดินโดยทั่วไป ลูกปลาจะเริ่มกินอาหารประมาณ 3-5 วัน หลังจากฟักเป็นตัวในธรรมชาติหรือในบ่อเลี้ยง (แปลงนา) จะกินอาหารธรรมชาติ ได้แก่ แพลงก์ตอนสัตว์ชนิดต่าง ๆ เช่น โรติเฟอร์ ไรแดง เป็นต้น และลูกปลา ยังไม่สามารถว่ายน้ำหากินได้ไกล ๆ แม้ว่าในบ่อเลี้ยง (แปลงนา) ผู้เลี้ยงสามารถให้อาหารสมทบ เช่น รำละเอียดเพิ่มเติมได้ แต่ก็เป็นที่ยากที่จะให้ทั่วทั้งบ่อ ดังนั้นการสร้างอาหารธรรมชาติในบ่อเลี้ยงจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง การสร้างอาหารธรรมชาติในบ่อเลี้ยงนั้น ผู้เลี้ยงจะใช้วิธีการพินหญ้าในบ่อหรือการใส่ปุ๋ยคอก เช่น มูลสัตว์ชนิดต่าง ๆ ซึ่งปริมาณในการใส่แต่ละครั้งมีความสำคัญมาก ถ้าใส่น้อยเกินไปจะมีอาหารธรรมชาติไม่เพียงพอสำหรับลูกปลา ถ้าใส่มากเกินไปจะทำให้เน่าเสีย ทำให้ลูกปลาทาย ดังนั้นการอนุบาลลูกปลาในบ่อดินขนาดเล็ก (พื้นที่ประมาณ 1 ไร่) ซึ่งสามารถเตรียมอาหารธรรมชาติได้สะดวกและสามารถควบคุมได้ดี นอกจากนี้ยังสามารถให้อาหารสมทบเสริมได้อย่างทั่วถึง จะช่วยให้ลูกปลามีอัตราการรอดตายดีขึ้น วิธีอนุบาลลูกปลาสดในบ่อดินขนาด 1 ไร่ โดยปล่อยลูกปลาวัยอ่อนอายุ 3 วัน ในอัตราความหนาแน่น 600,000-800,000 ตัว/ไร่ เป็นระยะเวลา 1 เดือน มีอัตราการรอดตายประมาณ 20-30%

ภาพที่ 13 ลูกปลาสดวัยอ่อนอายุ 3 วัน

11. การเตรียมบ่ออนุบาล

การอนุบาลลูกปลาสดในบ่อดิน เพื่อให้มีอัตราการรอดตายของลูกปลาสูงมีขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

1) การกำจัดศัตรูของลูกปลา

สำหรับบ่ออนุบาลลูกปลาสดที่เคยใช้มาก่อนจะต้องสูบน้ำออกและกำจัดศัตรูของลูกปลา ได้แก่ ลูกปลาขนาดเล็กชนิดต่าง ๆ แมลงต่าง ๆ โดยใช้กากชา หรือโซเดียมไฮยาไนด์ ละลายสาตให้ทั่วพื้นบ่อ

2) การปรับสภาพพื้นบ่อ

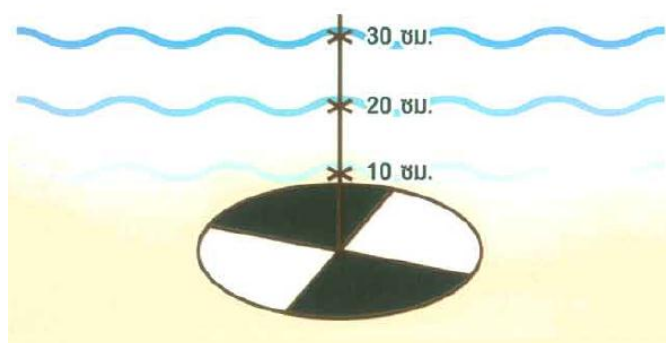
การปรับสภาพพื้นบ่อขึ้นอยู่กับคุณสมบัติและสภาพของดินเป็นหลัก บ่อดินที่มีความเป็นกรดสูง (บ่อที่ขุดใหม่หรือบ่อเก่าที่ตากไว้นานที่อยู่ในพื้นที่ที่ดินมีความเป็นกรดสูง ที่อยู่ในพื้นที่ที่ดินมีความเป็นกรดสูง โดยสังเกตว่าพื้นบ่อจะมีคราบสนิมสีแดง) ต้องมีการปรับสภาพโดยใช้วัสดุปูนทำให้ความเป็นกรดเป็นด่างเพิ่มขึ้น เพื่อให้จุลินทรีย์สามารถย่อยสลายสารอินทรีย์ต่าง ๆ ได้ และยังทำให้แพลงก์ตอนพืชที่เป็นอาหารของแพลงก์ตอนสัตว์ ซึ่งเป็นอาหารของลูกปลาเจริญเติบโตได้ดี สำหรับบ่อเก่าที่บ่อมีสารอินทรีย์หมักหมมอยู่ทำให้บ่อมีสภาพเน่าเสีย มีสารพิษต่าง ๆ เช่น แอมโมเนียไฮโดรเจนซัลไฟด์ วัสดุปูนยังช่วยลดสารพิษดังกล่าวได้ วัสดุปูนที่นิยมใช้กันมากในการปรับสภาพพื้นบ่อได้แก่ ปูนขาว ซึ่งบ่อที่มีความเป็นกรดสูง (ความเป็นกรดเป็นด่าง 4-6) จะใช้ในอัตรา 300-500 กก./ไร่ สำหรับบ่อทั่วไปจะใช้อัตรา 100-200 กก./ไร่

ภาพที่ 14 บ่อดิน

3) การใส่ปุ๋ย

ปุ๋ยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ปุ๋ยอินทรีย์ เช่น ปุ๋ยคอก ได้แก่ มูลสัตว์ชนิดต่างๆ ปุ๋ยหมัก และ ปุ๋ยวิทยาศาสตร์ การใส่ปุ๋ยเป็นการเพิ่มธาตุอาหารสำหรับแพลงก์ตอนพืชที่เป็นอาหารของแพลงก์ตอนซึ่งเป็นอาหารของลูกปลา ปุ๋ยที่เหมาะสมที่สุดที่ใช้ในการเตรียมนุบาลลูกปลาสลิด คือ ปุ๋ยคอก ซึ่งเพิ่มธาตุอาหารสำหรับแพลงก์ตอนพืชเพื่อเป็นอาหารของแพลงก์ตอนสัตว์แล้วบางส่วนที่ย่อยสลายยังเป็นอาหารของแพลงก์ตอนสัตว์และลูกปลาโดยตรงด้วยการใส่ปุ๋ยสามารถใส่ก่อนเติมน้ำหรือหลังจากเติมน้ำ (สูงประมาณ 50-70) ก็ได้ ในกรณีที่น้ำมีความขุ่นที่เกิดจากตะกอนดิน ควรใส่ปุ๋ยหมักจากพืชเพื่อให้น้ำตกตะกอนก่อนจึงใส่ปุ๋ยคอก โดยใส่ในอัตรา 100-200 กก./ไร่/เดือน ซึ่งจะทำให้น้ำมีสีชาหรือสีน้ำตาลในระยะเวลา 3-5 วัน ขึ้นอยู่กับสภาพของบ่อ และปรับอัตราการใส่ปุ๋ยโดยวัดความโปร่งใสของน้ำประกอบดังนี้ ใช้แผ่นไม้วงกลมเส้นผ่าศูนย์กลาง 20-30 ซม. ทาสีขาวและดำ (ดังรูป) ผูกเชือกและทำปมที่เชือกห่างกันทุก 10 ซม. จุ่มลงไปให้น้ำให้มองเห็นสีขาวและสีดำกลืนกันในระยะความลึกระหว่าง 20-30 ซม. ในกรณีที่มองเห็นสีขาวและดำกลืนกันตื้นกว่า 20 ซม. ให้เติมน้ำลงไปและลดอัตราการใส่ปุ๋ยลงในครั้งต่อไป ในกรณีที่มองเห็นสีขาวและดำกลืนกันลึกกว่า 30 ซม. ให้ใส่ปุ๋ยเพิ่มอัตราการใส่ปุ๋ยลงในครั้งต่อไป

ภาพที่ 15 การวัดความโปร่งใสของน้ำ

4) การเติมน้ำเข้าบ่อ

การเติมน้ำเข้าบ่ออนุบาลลูกปลาสดโดยทั่วไป ในช่วงสัปดาห์แรกจะเติมน้ำสูง 50-70 ซม. โดยการเติมน้ำต้องผ่านถุงกรอง เพื่อป้องกันศัตรูลูกปลา โดยควรกรอง 2 ชั้นด้วยถุงตาข่ายขนาด 24-26 ช่องตา/นิ้ว ไว้ด้านในและถุงกรองที่ทำจากผ้าโอลอนแก้วไว้ด้านนอก และระหว่างที่ปล่อยน้ำลงบ่อต้องตรวจไม่ให้ถุงกรองอุดตัน เพื่อป้องกันถุงกรองหลุดออก

5) การปล่อยลูกปลาสดวัยอ่อน

การปล่อยลูกปลาโดยทั่วไปจะปล่อยตอนเช้าอากาศไม่ร้อนนัก การปล่อยควรปล่อยปลาอย่างช้า ๆ บริเวณด้านเหนือลมให้กระจายทั่วไป อัตราความหนาแน่นของลูกปลาสดวัยอ่อนจะอยู่ประมาณ 600,000-800,000 ตัว/ไร่

6) การให้อาหารสมทบ

ในช่วงสัปดาห์แรกของการอนุบาลลูกปลาสดวัยอ่อน ลูกปลาจะกินอาหารธรรมชาติเป็นหลัก เริ่มให้อาหารสมทบได้แก่ รำละเอียด หรือรำละเอียดผสมปลาป่นในอัตราส่วน 2:1 วันละ 2 มื้อ เช้าเย็น วันละประมาณ 0.5-1 กก. โดยหว่านด้านเหนือลมให้กระจายไปทั่ว ๆ และควรสังเกตสีน้ำและความโปร่งใสของน้ำ ประกอบเพื่อปรับปริมาณอาหารให้เหมาะสม และเพิ่มอาหารขึ้นในอัตรา 8-10% ของน้ำหนักตัว/วัน ในสัปดาห์ต่อไป

7) การควบคุมและกำจัดศัตรูของลูกปลา

ในระหว่างการเติมน้ำเข้าบ่อ แม้จะมีการกรองเป็นอย่างดีแล้ว แต่ก็ยังไม่สามารถป้องกันแมลงชนิดต่าง ๆ ได้หมด เนื่องจากแมลงเหล่านี้สามารถบินมาลงที่บ่ออนุบาลได้ จึงต้องมีการควบคุมและกำจัดโดยใช้น้ำมันพืชสดให้ทั่วบริเวณด้านเหนือลมให้กระจายให้ทั่ว ในสัปดาห์ที่ 2 ของการอนุบาลและทุก 7 วัน ตลอดระยะเวลาการอนุบาล อัตราการใช้ประมาณ 5 ลิตร/ไร่

8) การรวบรวมลูกปลา

การอนุบาลลูกปลาสดจากลูกปลาวัยอ่อนจนกระทั่งได้ความยาว 2-3 ซม. ซึ่งเป็นขนาดที่เหมาะสมที่จะนำไปปล่อยลงบ่อเลี้ยงใช้ระยะเวลาประมาณ 1 เดือน การรวบรวมลูกปลาสดขนาดดังกล่าวเป็นขั้นตอนสุดท้ายที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากลูกปลาสดจะช็อคและตายได้ง่ายมาก ถ้ารวบรวมไม่ถูกต้อง การรวบรวมปลาสดจะใช้วนตาที่ทำจากลูกปลาในช่วงเช้า โดยลากอย่างช้า ๆ ครั้งละครึ่งบ่อ จนกระทั่งลูกปลาเหลือน้อยแล้วจึงทำการลากทั้งบ่อ ลูกปลาที่ได้นำมาชั่งไว้ในกระชังไม่เกิน 30 ชั่วโมง เพื่อบรรจุถุงใส่ออกซิเจน นำไปปล่อยในบ่อเลี้ยงต่อไป

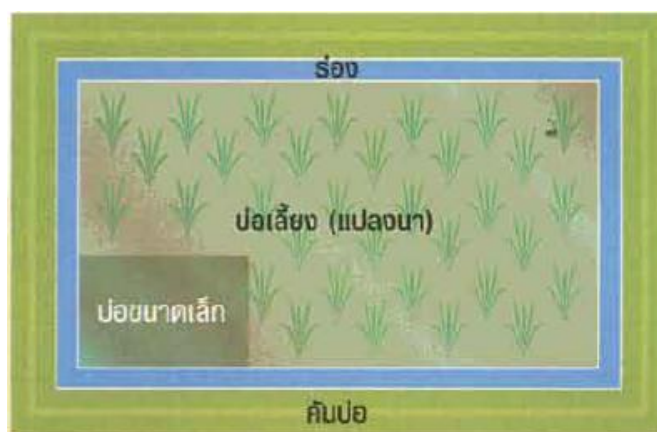
ภาพที่ 16 การเติมน้ำเข้าบ่อ

12. การเลี้ยงปลาสด

การเลี้ยงปลาสดเป็นการเลี้ยงปลาที่ต้องใช้พื้นที่มากตั้งแต่ 10 ไร่ จนถึงกว่า 100 ไร่ ในอดีตนิยมเลี้ยงปลาสดแบบธรรมชาติและได้พัฒนามาเป็นการเลี้ยงแบบกึ่งพัฒนา โดยมีการใส่ปุ๋ยและให้อาหารสมทบ และใช้ระยะเวลาในการเลี้ยง 10 – 12 เดือน จะได้ผลผลิต 200-500 กก./ไร่ ขนาดปลา 7-9 ตัว/กก.

1) ลักษณะบ่อเลี้ยงปลาสด

บ่อเลี้ยงปลาสดมีลักษณะเป็นพื้นนาและมีร่องล้อมรอบ ความกว้างของร่องโดยทั่วไปประมาณ 1.5-2 เมตร ความลึกของร่องถึงพื้นนาประมาณ 1-1.2 เมตร และคันบ่อซึ่งน้ำท่วมไม่ถึงสามารถกักเก็บน้ำสูงจากพื้นนาได้ประมาณ 50-70 ซม. รอบบ่อ รูปร่างบ่อขึ้นอยู่กับพื้นที่ของเกษตรกร เช่น สี่เหลี่ยมผืนผ้า สี่เหลี่ยมคางหมู เป็นต้น บ่อเลี้ยงอาจจะเป็นบ่อใหญ่บ่อเดียวหรือมีบ่อขนาดเล็กในแปลงนา เพื่อวัตถุประสงค์ต่าง ๆ เช่น การเลี้ยงลูกปลาขนาด 2-3 ซม. ก่อนปล่อยออกสู่บ่อใหญ่ ดังรูป

ภาพที่ 17 ลักษณะบ่อเลี้ยงปลาสด

2) การเตรียมบ่อเลี้ยงปลาสด มีขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

2.1) การกำจัดศัตรูลูกปลาสด

ศัตรูของลูกปลาสดขนาด 2-3 ซม. ที่สำคัญ ได้แก่ ปลากินเนื้อชนิดต่าง ๆ จะต้องกำจัดโดยใช้กากชาหรือโซเดียมไฮยาไนด์ละลายน้ำสะอาดให้ทั่วพื้นบ่อที่มีน้ำขัง

2.2) การปลูกหญ้า

ในการเลี้ยงปลาสด ปริมาณหญ้า ได้แก่ แห้ว กก และหญ้าชนิดต่าง ๆ เป็นปัจจัยสำคัญเนื่องจากเป็นแหล่งที่ใช้ทำปุ๋ยพืชสด และปุ๋ยหมักในบ่อเลี้ยงทำให้เกิดอาหารธรรมชาติที่ปลาสดกินเป็นอาหาร ซึ่งทำให้มีต้นทุนการเลี้ยงต่ำ เพราะใช้ปุ๋ยจากภายนอกใส่ลงไปเพื่อสร้างอาหารธรรมชาติในระหว่างการเลี้ยง พื้นที่ส่วนใหญ่มีหญ้าขึ้นเองตามธรรมชาติอยู่แล้ว แต่ในบางพื้นที่ อาจมีความจำเป็นที่จะต้องนำหญ้าจากที่อื่นไปปลูกให้ขึ้นก่อน ในการเร่งการเจริญเติบโตของหญ้าจะค่อย ๆ เพิ่มน้ำให้ท่วมพื้นนาขึ้นเรื่อย ๆ หญ้าก็จะสูงขึ้น

2.3) การใส่ปุ๋ย

โดยทั่ว ๆ ไปในบ่อเลี้ยงมีอาหารธรรมชาติ ได้แก่ แพลงก์ตอนชนิดต่าง ๆ จะได้รับธาตุอาหารจากการย่อยสลายของหญ้าในบ่อที่เกษตรกรฟันและกองทับถมไว้ ซึ่งในช่วงต้นของการเลี้ยง หญ้าเหล่านี้จะย่อยสลายไม่ทันต่อความต้องการ การใส่ปุ๋ยคอกจึงมีความจำเป็นเพื่อเร่งสร้างอาหารสำหรับแพลงก์ตอนเพื่อเป็นอาหารของลูกปลาก่อนปล่อยน้ำเข้า โดยใส่ในอัตรา 100-200 กก./ไร่ ก่อนปล่อยลูกปลาประมาณ 7 วัน ดูสีน้ำ และความโปร่งใสประกอบ ซึ่งน้ำจะมีสีน้ำตาลเข้มและมีความโปร่งใสประกอบ ซึ่งน้ำจะมีสีน้ำตาลเข้มและมีความโปร่งใส 15-20 ซม. ในระหว่างการเลี้ยงก็สามารถใส่ปุ๋ยคอกเพิ่มเติมได้ในอัตราดังกล่าวเดือนละครั้ง

2.4) การเติมน้ำเข้าบ่อ

การเติมน้ำลงบ่อเลี้ยงก็มีความจำเป็นต้องผ่านการกรองเพื่อป้องกันศัตรูของพลาสติก ได้แก่ ปลากินเนื้อชนิดต่าง ๆ และปลาชนิดอื่น เช่น ปลากระดี่ ซึ่งจะมาแย่งอาหารพลาสติก น้ำที่เติมควรเติมสูงจากพื้นนา 50-70 ซม. เพื่อไม่ให้น้ำร้อนจนเกินไปสำหรับปลา

2.5) การปล่อยลูกพลาสติก

การปล่อยลูกพลาสติกขนาด 2-3 ซม. ควรปล่อยในช่วงเช้าและต้องคำนึงถึงคุณสมบัติของน้ำในบ่อและในถุงลูกปลาด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเป็นกรดเป็นด่างของน้ำ ในกรณีที่น้ำในบ่อมีความเป็นกรด (สังเกตว่าน้ำจะมีสีค่อนข้างออกไปทางสีแดง) การปล่อยลูกปลาควรทดสอบโดยนำน้ำในบ่อผสมกับน้ำในถุงทิ้งไว้ 10-15 นาที (ขึ้นอยู่กับน้ำในบ่อว่ามีความเป็นกรดมากน้อยแค่ไหน) และสังเกตอาการปลาว่าเป็นอย่างไร แล้วจึงค่อยปล่อยปลา ปล่อยในอัตราความหนาแน่น 10,000 ตัว/ไร่ ซึ่งจะปล่อยลงในบ่อใหญ่เลยหรือลงบ่อเล็กก่อน (ถ้ามี) ขึ้นอยู่กับว่าเกษตรกรเตรียมบ่อดีหรือไม่

2.6) การให้อาหาร

ในช่วงแรกของการเลี้ยงพลาสติก นอกจากจะกินอาหารธรรมชาติที่เกิดจากการใส่ปุ๋ยและการพินหญ้า แล้วในกรณีที่อาหารธรรมชาติไม่เพียงพอ (สังเกตจากสีน้ำและความโปร่งใสของน้ำ) เกษตรกรผู้เลี้ยงสามารถให้อาหารสมทบ ได้แก่ รำละเอียด หรือรำละเอียดผสมปลาป่นแก่ลูกปลาได้ โดยให้ในอัตรา 8-10 % ของน้ำหนักตัว/วัน วันละครั้ง และในระหว่างการเลี้ยง เกษตรกรจะเริ่มพินหญ้าในสัปดาห์แรกและพินเรื่อย ๆ เดือนละ 1-2 ครั้ง (ขึ้นอยู่กับชนิดของหญ้าและสังเกตจากสีน้ำและความโปร่งใสของน้ำประกอบ) ในสัดส่วนประมาณครั้งละ 1:30 หรือ 40 ของพื้นที่ นอกจากนี้ในกรณีที่หญ้าไม่เพียงพอสามารถใส่ปุ๋ยคอกช่วยได้ในอัตรา 100-200 กก./ไร่ การพินหญ้าควรพินเป็นแถว เพื่อให้ปลาได้ขึ้นไปกินอาหารธรรมชาติได้และเพื่อความสะดวกในการหมุนเวียน การพินหญ้าไม่ควรพินมากจนเกิดน้ำเน่า (น้ำมีสีดำและมีคราบสีขาว มีกลิ่นเหม็น) ถ้าเกิดกรณีดังกล่าวจะต้องเติมน้ำเข้าบ่อช่วย ส่วนในช่วงปลายของการเลี้ยงเกษตรกรควรมีการให้อาหารสมทบ เช่น เครื่องในสัตว์ อาหารเหลือจากโรงงาน อาหารสำเร็จรูป ชนิดต่าง ๆ ในอัตราส่วน 2-3 เปอร์เซ็นต์ของน้ำหนักตัว/วัน เพื่อขุนปลาให้มีความอ้วน

ภาพที่ 18 การให้อาหารพลาสติก

2.7) การเจริญเติบโต

ปลาขนาด 5 เซนติเมตร ใช้เวลาเพียง 7-8 เดือน ถ้าปลาขนาด 10 เซนติเมตรใช้เวลาเลี้ยง 5-6 เดือน ส่วนการเลี้ยงลูกปลาจากพ่อแม่ปลาจะใช้เวลา 10-11 เดือน จับขายได้

2.8) โรค

ปลาสดไม่ค่อยจะเป็นโรคร้ายแรง หากน้ำในบ่อเสียจะสังเกตเห็นปลาขึ้นมาหายใจบนผิวน้ำ เพราะออกซิเจนที่ละลายน้ำไม่เพียงพอ วิธีแก้ไขก็ต้องถ่ายน้ำเก่าออกและระบายน้ำใหม่เข้าหรือย้ายปลาไปไว้ในบ่ออื่น โดยเฉพาะมักจะเกิดเห็บปลา ซึ่งมีลักษณะตัวแบน สีน้ำตาลใสเกาะติดตามตัวปลาตามจุดเลือดของปลา กิน ความเจริญเติบโตของปลาชะงักลง ทำให้ปลาผอม การกำจัดโดยระบายน้ำสะอาดเข้าไปในบ่อให้มาก ๆ ตัวเห็บก็จะหายไป

การป้องกันโรคระบาดอีกประการหนึ่งก็คือ ปลาที่จะนำมาเป็นพ่อแม่พันธุ์ ถ้าปรากฏว่ามีบาดแผล ไม่ควรนำลงไปเลี้ยงรวมกันในบ่อเพราะปลาที่เป็นแผลจะเป็นโรครา และติดต่อไปถึงปลาตัวอื่นได้

13. การป้องกันและกำจัดศัตรู

ศัตรูของปลาสด มีหลายประเภท ดังนี้คือ

- 1) สัตว์ดุณม เช่น นาก
- 2) นกกินปลา เช่น นกกระเต็น นกยาง นกกาน้ำ และเหยี่ยว
- 3) สัตว์เลื้อยคลาน เช่น งู เต่า ตะพาบน้ำ ฯลฯ
- 4) กบ เขียด

5) ปลากินเนื้อ เช่น ปลาช่อน ปลาชะโด ปลาไหล จะกินปลาสดขนาดเล็ก และขนาดใหญ่ ส่วนปลากัด ปลาหัวตะกั่ว ปลาหมอ มวนวน แมงดาสวน จะกินไข่ปลาสดและลูกปลาในวัยอ่อน

ตามธรรมชาติของปลาสดย่อมจะรู้จักหลบหลีกศัตรูได้ดี แต่เมื่อนำมาเลี้ยงไว้ในบ่อ ปลาสดยากที่จะหาทางหลบหลีกศัตรูได้ จึงจำเป็นต้องช่วยโดยการป้องกันและกำจัด

การป้องกันและกำจัดพวกสัตว์ดุณม สัตว์เลื้อยคลาน โดยทำรั้วล้อมรอบก็เป็นการป้องกันได้ดี ส่วนสัตว์จำพวกนกต้องทำเพิงคลุมเป็นอาหาร เพื่อป้องกันนกโฉบปลาในขณะที่ปลากินอาหารอยู่เป็นกลุ่ม สำหรับปลากินเนื้อชนิดต่าง ๆ นั้น ต้องระวังผักที่จะเก็บลงมาปลูกในบ่อเพราะอาจจะมีไข่ปลาติดมาด้วย โดยเฉพาะท่อระบายน้ำเข้าต้องพยายามใช้ลวดตาข่ายที่มีช่องตาขนาดเล็กกรองน้ำที่จะผ่านลงในบ่อ และหมั่นตรวจตะแกรง ถ้าชำรุดควรรีบเปลี่ยนใหม่

อนึ่ง การล้อมรอบคันบ่อใช้ตาข่ายในลอนให้สูงจากพื้นดินอย่างน้อย 5 เซนติเมตร ส่วนล่างของตาข่ายให้ฝังดินลึกประมาณ 10 เซนติเมตร ถ้าเป็นที่ลุ่มควรต่อตาข่ายในลอน 2 ผืน หรือเสริมเฟือกสูงประมาณ 2 เมตร พร้อมทั้งหมั่นตรวจสอบ หากชำรุดต้องรีบซ่อมแซม

ภาพที่ 19 การหลบหลีกศัตรูของปลาสด

14. การจับปลาสด

การจับปลาสดจะต้องมีการเตรียมอุปกรณ์ต่าง ๆ ได้แก่ รั้ววิดน้ำ พร้อมอุปกรณ์ แผงไม้สำหรับจับและคัดปลา กระชังสำหรับขังปลา ลังใส่ปลา สวิงตาห่าง รถไถพร้อมอุปกรณ์ และเครื่องช้อนปลา ท่อสูบน้ำ พร้อมอุปกรณ์

การจับปลาสดจะทำการสูบน้ำออกจากบ่อเลี้ยงซ้ำ ๆ ด้วยระทัดหรือท่อสูบน้ำ เพื่อให้ปลาสดและปลาอื่น ๆ ลงมารวมกันอยู่ในร่อง จากนั้นจะสูบน้ำ พร้อมวิดปลาขึ้นด้วยระทัดผ่านแผงไม้ แล้วทำการคัดขนาดปลาปล่อยลงในกระชังที่เตรียมไว้ จนกระทั่งน้ำในร่องเกือบหมดจึงใช้รถไถลากลูกทูนที่วางขวางร่อง เพื่อจะช่วยดันปลามาบริเวณกันระทัด ส่วนปลาช่อน ปลาหมอไทย และปลาดุกอยู่ จะใช้วิธีการช้อน แล้วคัดขนาดใส่ไว้ในลังปลาที่เตรียมไว้

ภาพที่ 20 การจับปลาสด

15. วิธีการลำเลียงปลาสด

1. ก่อนการลำเลียง ควรพักปลาไว้ในที่กว้าง เช่น พักในถังขนาดใหญ่ และไม่ต้องให้อาหาร
2. ใช้ภาชนะปากกว้าง เช่น ปิ๊บหรือถัง บรรจุน้ำ 3 ใน 4 ของภาชนะบรรจุ ปลาขนาดใหญ่ในอัตราปิ๊บละ 4 ตัว หรือขนาดกลาง 80 ตัว ถ้าเป็นลูกปลาขนาดเล็กก็เพิ่มจำนวนได้มากขึ้นตามความเหมาะสม
3. ลอยผักบุ้งในภาชนะที่ใช้ลำเลียง และควรมีฝาทึบที่มีช่องตาโปร่ง หรือตาข่ายคลุมภาชนะไม่ให้ปลากระโดดออก
4. ระหว่างเดินทางพยายามเปลี่ยนน้ำทุก 12 ชั่วโมง โดยระวังอย่าให้ปลาบอบซ้ำ

5. ให้ภาชนะที่บรรจุปลาอยู่ในที่ร่มเย็นเสมอ
6. ภาชนะลำเลียงปลา ควรตั้งให้สนิทอย่าให้โคลงเคลง เพราะอาจทำให้ปลาเมาน้ำได้
7. เมื่อถึงปลายทาง ต้องรีบย้ายปลาไปอยู่ในภาชนะที่กว้างใหญ่แต่ถ่ายเทน้ำใหม่ หรืออาจปล่อยลงบ่อเลี้ยงเลยก็ได้

16. แนวโน้มปลาสลิดในอนาคต

ปลาสลิดมีแนวโน้มด้านการตลาดในอนาคตที่น่าสนใจมาก เพราะปลาสลิดเป็นผลผลิตที่ตลาดมีความต้องการสูง สามารถนำมาประกอบอาหารทั้งในแบบสดและทำเค็ม ตากแห้ง โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์ปลาสลิดตากแห้งเป็นที่นิยมบริโภคทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งได้ส่งเป็นสินค้าออกของประเทศอีกชนิดหนึ่ง ดังนั้นหากมีพื้นที่ที่เหมาะสมและทำการปรับปรุงเพื่อการเลี้ยงปลาสลิด จะช่วยเพิ่มปริมาณอาหารโปรตีน และเสริมรายได้ให้แก่ครอบครัวเพื่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดี

17. การแปรรูปปลาสลิด

การทำปลาสลิดเค็มเป็นการแปรรูปอย่างหนึ่งซึ่งช่วยถนอมปลาสลิดให้สามารถเก็บไว้บริโภคได้เป็นเวลานานมากขึ้น เป็นการช่วยเพิ่มมูลค่าและได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายทั่วทุกภูมิภาค ทั้งยังส่งเป็นสินค้าส่งออกอีกส่วนหนึ่งด้วย ปลาสลิดเค็มแห้งที่วางจำหน่ายในท้องตลาดทั่วไป อาจแยกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1) **ปลาจืดหรือปลาหอม** ได้แก่ ปลาที่หมักเกลือแต่น้อย ระยะเวลาในการหมักเกลือประมาณ 1 คืน แล้วล้างเกลือออกจนเกือบหมดจึงนำออกตากแดด 1-2 วัน คุณภาพของปลาที่ได้จะหอมอร่อยและไม่เค็มจัด แต่ข้อเสียของปลาจืด คือ เนื้อปลาจะแห้งแข็งและลักษณะภายนอกดูเหี่ยวยุบไม่ดึงดูดผู้ซื้อ ดังนั้น ผู้ผลิตมักจะคัดปลาขนาดใหญ่เป็นพิเศษ และอาจเติมสารปรุงรส เพื่อให้เนื้อปลาไม่แห้งแข็งมีสีสวยและกลิ่นหอมเฉพาะตัว ซึ่งจะเรียกกันว่า “ปลาหอม” ส่วนใหญ่ผู้แปรรูปมักจะจำหน่ายปลีกด้วยตนเอง และตั้งราคาจำหน่ายค่อนข้างสูง

2) **ปลาเค็ม** ได้แก่ ปลาที่หมักเกลือในอัตราสูงและตากแดด 1-2 วัน คุณลักษณะปลาชนิดนี้ เนื้อนุ่ม รสค่อนข้างเค็มจนถึงเค็มจัด ไม่ค่อยหอม ลักษณะภายนอก ปลาจะเต่งตึงแต่ค่อนข้างขึ้น ผิวไม่เงามัน ดังนั้น ผู้จำหน่ายมักจะเช็ดผิวปลาด้วยน้ำมันให้ปลาดูเป็นเงา ส่วนใหญ่ผู้ผลิตมักจะผลิตเป็นประมาณมาก และจำหน่ายยังตลาดขายส่ง เกี่ยวกับคุณลักษณะและรสชาตินั้น พบว่าผู้บริโภคนิยมเลือกปลาสลิดเค็มตากแห้งที่ลักษณะภายนอกผิวเป็นเงามัน ไม่มีฝ้าขาว เนื้อค่อนข้างใสแห้งกำลังดี ไม่แฉะหรือแข็งกระด้าง กลิ่นหอมเฉพาะตัว ไม่มีกลิ่นโคลนหรือกลิ่นหืน อับ เหม็นเน่า

ภาพที่ 21 การแปรรูปปลาสลิด

18. ขั้นตอนการทำปลาสดเค็มแห้ง

1) การเลือกปลา

ปลาที่ใช้ควรเป็นปลาสด ขนาดที่เหมาะสมควรมีความยาวตั้งแต่ 10 ซม. ขึ้นไป

2) ขอดเกล็ด ตัดหัวควักไส้ออกให้หมด

การขอดเกล็ดโดยใช้มีด หรือซอ้นสังกะสีปากเป็นฟันเลื่อย การขอดเกล็ดควรพิถีพิถันตรงบริเวณใกล้กับครีบปลาตรงท้องและสันหลังเพราะเป็นเกล็ดขนาดเล็กซ้อนกันแน่น หากขอดไม่หมดเมื่อตากแห้งจะเห็นเกล็ดขาว ทำให้ปลามีลักษณะไม่น่าดู

3) ล้างน้ำกำจัดคราบเลือดและคราบดำบริเวณภายในท้องและเกล็ดที่ติดออกให้หมด

การล้างควรใช้น้ำที่สะอาดในการล้าง เพื่อไม่ให้เกิดการปนเปื้อนของเชื้อโรคทางเดินอาหารปนเปื้อนแก่ตัวปลา การแช่ปลาด้วยน้ำเกลือ 10% 30 นาที ก่อนการดองเกลือกจะช่วยไล่เลือดในตัวปลาละลายออกมาได้ดี และยังช่วยกำจัดกลิ่นความในตัวของปลา

4) การดองเกลือ โดยทั่วไปจะดองปลากับเกลือทะเลเม็ดขนาดเล็กในอัตราส่วน ปลาต่อเกลือ 5-8 : 1 โดยน้ำหนัก และหมักค้างไว้ 1 คืน ในถังไม้ โอ่งเคลือบ กระละมั่ง หรือเข่ง

การดองปลาด้วยเกลือเม็ดจะต้องเคล้าเกลือกกับปลาให้เข้ากันอย่างทั่วถึง เกลือต้องมีความสะอาด ไม่มีสิ่งปนเปื้อน ขนาดของเม็ดเกลือไม่ใหญ่จนเกินไป ขนาดของผลึกเกลือที่เหมาะสม 3-5 มม. และควรผสมกับเกลือปนในอัตราส่วน 2:1 เพื่อให้เกลือซึมเข้าสู่เนื้อปลาได้เร็วขึ้น ป้องกันไม่ให้ปลาเน่าเสียในระหว่างการหมักดอง

5) นำปลาที่ดองเกลือได้ที่แล้วมาล้างน้ำสะอาด

ควรล้างเกลือกที่ผิวก่อนนำไปตาก มิฉะนั้นเมื่อปลาแห้งจะมีคราบขาวของเกลือกที่ผิวทำให้ไม่น่าดู นอกจากนี้ ขั้นตอนนี้ยังเป็นการลดความเค็มในตัวปลาให้น้อยลง

6) เรียงปลาบนตะแกรงตาก ตากแดดนาน 2-3 แดด

การตากปลาจะต้องแผ่ครีบบนพื้นเพื่อให้ปลาแห้งสม่ำเสมอทั้งตัวและเพื่อความสวยงาม ตะแกรงตากปลาต้องโปร่งและยกสูงจากพื้นดิน เพื่อช่วยให้มีการไหลเวียนของอากาศ ทำให้การตากแห้งเร็วขึ้น ระหว่างที่ตาก โดยเฉพาะการตากแดดจะต้องมีการกลับปลาเพื่อให้ปลารับแดดอย่างทั่วถึงทั้ง 2 ด้าน การตากปลาควรเริ่มตั้งแต่แดดเริ่มขึ้นก่อน 7.00 น. เพื่อไม่ให้ผิวปลาแห้งกระด้างเกินไป ซึ่งจะทำให้น้ำในตัวปลาระเหยออกมาไม่ได้

ภาพที่ 22 การตากปลาสด

19. การเก็บรักษา/บรรจุ และหีบห่อ

ระยะเวลาตากแห้ง ตั้งแต่แดดเริ่มขึ้นถึงเวลาประมาณ 11.00 น. ให้กลับข้างจนถึงเวลาประมาณ 15.00 น. หรือ 3 โมงเย็น จึงเก็บเรียงลงแข่งให้ดี ลักษณะนี้เรียกว่า “ปลาแดดเดียว” ซึ่งเนื้อจะนุ่ม ถ้าต้องการปลาแห้งกว่านี้ตากจนถึงเย็น แล้วใช้พลาสติกคลุมไว้ตลอดคืน รุ่งเช้าเอาผ้าพลาสติกออก ตากต่อจนถึงเย็นโดยกลับปลาในตอนกลางวันเช่นเดิม ปลาชนิดนี้เรียกว่า “ปลาสองแดด” เนื้อจะแห้งแข็ง เวลาทอดกรอบจะเคี้ยวได้เกือบทั้งตัว

20. วิธีรับประทานปลาสด

ก่อนทอดควรนึ่งก่อน แล้วค่อย ๆ แซ่ก้างใหญ่ตรงกลางออก ประคบไว้เหมือนเดิมแล้วทอดจะได้ปลาสดไม่มีก้างทานอร่อย หรือทอดอย่าให้สุก ทูบตรงสันกลางปลาเบา ๆ อย่าให้หนังฉีก นำลงทอดใหม่ให้สุก เนื้อปลาจะฟูอร่อย ถ้าจะให้อร่อยยิ่งขึ้นให้ทอดกรอบ แกะเอาแต่เนื้อมายากับมะม่วง ใส่มะพร้าว หอม กระเทียม ใบสาระแหน่ และมะม่วงสับ ประูรสด้วยน้ำตาล ชมรสให้ได้ตามชอบ

ภาพที่ 23 ปลาสดทอดพร้อมทาน

บทที่ 3

ข้อมูลการเพาะเลี้ยงปลาสดในจังหวัดสมุทรสาคร

จังหวัดสมุทรสาคร เป็นจังหวัดที่มีการประกอบอาชีพทำการประมงและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำเป็นอาชีพหลัก จึงถือได้ว่าเป็นแหล่งธุรกิจการประมงที่สำคัญของประเทศ ผู้ประกอบการค้าการประมง มีทั้ง ประมงน้ำจืด และประมงน้ำเค็ม นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งอุตสาหกรรมและธุรกิจหลายประเภทที่เกี่ยวข้องกับการประมง เช่น ธุรกิจเกี่ยวกับการซื้อขายสัตว์น้ำซึ่งมีตลาดจำหน่ายสินค้าด้านประมงทั้งในประเทศและต่างประเทศ จึงมีคำขวัญของจังหวัดว่า “เมืองประมง” เกษตรกรประมงและชาวประมงมีความกระตือรือร้น ในการพัฒนาอาชีพของตนเอง โดยแสวงหาเทคนิคใหม่ๆ เพื่อนำมาปรับปรุงกิจการของตนเองอยู่เสมอ สภาพการประมงสามารถจำแนกได้ 3 ลักษณะ คือ การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืด การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง และการทำการประมงทะเล

ปัจจุบันการเลี้ยงปลาสดในเขตจังหวัดสมุทรสาคร กำลังเป็นที่นิยมในหมู่เกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ เนื่องจากเป็นปลาที่เลี้ยงง่าย มีความอดทนสูง อยู่ในน้ำที่มีปริมาณออกซิเจนต่ำได้ดี กินอาหารธรรมชาติได้ ทำให้ลดต้นทุนค่าอาหารได้ ตลาดนิยมบริโภคในรูปปลาสดเค็ม พื้นที่ที่เลี้ยงอยู่ในเขตอำเภอบ้านแพ้ว และอำเภอเมือง เป็นส่วนมาก และเป็นจังหวัดที่ผลิตปลาสดสดมากที่สุดของประเทศ การจำหน่ายผลผลิตส่วนใหญ่จะขายเป็นปลาสดให้คนกลางเพื่อนำไปแปรรูป ในจังหวัดสุพรรณบุรี (ดอนก่ายาน) และจังหวัดสมุทรปราการ (บางพลี บางบ่อ) แล้วจำหน่ายในตราสินค้าของผู้แปรรูป

1. การเพาะพันธุ์ การอนุบาล และการเลี้ยงปลาสด

1.1 การเพาะพันธุ์โดยวิธีธรรมชาติ

ปล่อยพ่อแม่พันธุ์ปลาสด โดยใช้พ่อแม่ปลาขนาดประมาณ 5 ตัว/กก. ปล่อยจำนวน 300 กิโลกรัม (อัตราส่วน เพศผู้:เพศเมีย โดยประมาณ 1:5) โดยนำพ่อแม่พันธุ์ปล่อยลงบ่อขนาดเล็กซึ่งถูกขุดอยู่ในบ่อเลี้ยง (ขนาดประมาณ 3 × 3 เมตร) โดยไม่มีการให้อาหาร 15 วัน หลังจากนั้นจึงให้อาหารไก่ไข่ และอาหารเสริมสำหรับบารุงไข่ วันละ 1 มื้อ ประมาณ 15 วัน เมื่อครบ 30 วัน จึงตัดหญ้าในบ่อเลี้ยงขนาด 30 ไร่ เป็นหย่อมๆ และแหวกหญ้าตรงกลางไว้เพื่อให้พ่อแม่ปลาออกมาก่อหวอดและผสมพันธุ์วางไข่ในแปลงนาที่เตรียมและเติมน้ำลงบ่อ ประมาณ 10 - 20 ซม. หลังจากปล่อยพ่อแม่พันธุ์ประมาณ 1 - 5 วัน จะพบว่ามีการวางไข่ จะทำการเติมน้ำลงในบ่อเพิ่ม ปล่อยทิ้งไว้ประมาณ 1 เดือน จากนั้นจึงเริ่มให้อาหารผงสำหรับลูกปลาวัยอ่อนเป็นเวลานานประมาณ 1 เดือน จึงสูบน้ำออกให้เหลือน้ำบริเวณคูน้ำแล้ว แล้วจึงจับลูกปลาการเพาะพันธุ์ในบ่อเลี้ยงขนาด 30 ไร่ ใช้แม่ปลา 250 กก. พ่อปลา 50 กก. สามารถผลิตลูกปลาขนาด 900 ตัว/กก. ได้ประมาณ 2,000,000 - 2,600,000 ตัว

1.2 การอนุบาลและการเลี้ยงปลาสด

เตรียมบ่อดินโดยกำจัดของเสีย และปรับpH โดยการใช้ปูนขาวในอัตรา 20 กก./ไร่ แล้วจึงตากบ่อทิ้งไว้นาน 2 - 3 สัปดาห์ จากนั้นเติมน้ำในบ่อเลี้ยงประมาณ 60 - 70 ซม. ปล่อยลูกพันธุ์ปลาสดอายุ 60 วัน (ขนาด 900 ตัว/กก.) ความหนาแน่น 20,000 ตัว/ไร่ โดยปกติเกษตรกรในพื้นที่อำเภอบ้านแพ้วจะเลี้ยงแบบพัฒนา คือขุนอาหารเม็ดลอยตั้งแต่เริ่มเลี้ยง แต่ในปัจจุบัน (ปี 2564 เป็นต้นมา) ราคาปลาสดตกต่ำ ทำให้เกษตรกรผู้เลี้ยงปลาสดในอำเภอบ้านแพ้วบางส่วนหันมาเลี้ยงแบบกึ่งพัฒนา โดยเลี้ยงแบบธรรมชาติ (พื้นหญ้า) ในการเลี้ยง 4 เดือนแรก เพื่อลดต้นทุนการผลิต และเริ่มให้อาหารเม็ดลอย ในเดือนที่ 5 - 10 โดยในบ่อเลี้ยงขนาด 30 ไร่ ความหนาแน่น 20,000 ตัว/ไร่ เกษตรกรจะให้อาหารเม็ดลอยวันละ 2 มื้อ เช้า - เย็น มื้อละ 20 กระสอบ (กระสอบละ 20 กิโลกรัม) ราคาอาหารกระสอบละ 560 - 600 บาท

ตารางที่ 12 แสดงข้อมูลเกษตรกรผู้เลี้ยงพลาสติกของสำนักงานประมงจังหวัดสมุทรสาคร

อำเภอ	เกษตรกร (ราย)	พื้นที่ (ไร่)	ผลผลิตรวม (ตัน)
เมืองสมุทรสาคร	13	295.15	590.30
กระทุ่มแบน	1	28	56
บ้านแพ้ว	259	3,750.87	7,501.74
รวม	273	4,074.02	8,148.04

ที่มา : ข้อมูลจากการขึ้นทะเบียนผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ (ทบ.1) ณ วันที่ 31 ธ.ค. 64

ตารางที่ 13 แผนการผลิต พลาสติก (คาดการณ์ 2565)

รายการ	ทั้งปี	ปี 2565												หมายเหตุ
		ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	
1. ผลผลิตคงเหลือ (ตัน)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
2. พื้นที่เพาะเลี้ยง (ไร่)	4,100	4,100	4,100	4,100	4,100	4,100	4,100	4,100	4,100	4,100	4,100	4,100	4,100	
3. ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ที่ออกสู่ตลาด (ตัน/ไร่)	2.0	0.30	0.03	0.22	0.16	0.06	0.06	0.06	0.04	0.12	0.16	0.22	0.30	
4. ผลผลิตที่ออกสู่ตลาด (ร้อยละ)	100	15	15	11	8	3	3	3	2	6	8	11	15	
5. ผลผลิตรวม (ตัน)	8,200	1,230	1,230	902	656	246	246	246	164	492	656	902	1,230	
6. ซื้อจากจังหวัดอื่น (ตัน)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
7. ราคาเกษตรกรขายได้ (บาท/ตัน)		90,000												
8. มูลค่าผลผลิต		738 ล้านบาท												

ที่มา : ข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตรและสหกรณ์ของจังหวัดสมุทรสาคร ประจำปี 2565

ตารางที่ 14 ข้อมูลการผลิต พลาสติก (ภาคการณ ปี 2565)

สินค้า มะพร้าว น้ำหอม	ปี 2565												หมายเหตุ
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	
ช่วงเวลาการ เพาะเลี้ยง	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
ปริมาณผลผลิต ออกสู่ตลาด (ร้อยละ)	15	15	11	8	3	3	3	2	6	8	11	15	
ภัยธรรมชาติตามฤดูกาล													
- ภัยแล้ง													
- น้ำท่วม													
- สภาพอากาศร้อน			✓	✓	✓	✓							

ที่มา : ข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตรและสหกรณ์ของจังหวัดสมุทรสาคร ประจำปี 2565

2. ต้นทุนและผลตอบแทนการเลี้ยงพลาสติก

ฟาร์มเลี้ยงพลาสติกแบบพัฒนาในอำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร

พื้นที่บ่อ 30 ไร่ ปล่อย ลูกพลาสติกขนาด 900 ตัว/กก. จำนวน 600,000 ตัว ใช้เวลาเลี้ยง 10 เดือน

ผลผลิตและรายได้ (ข้อมูลจากการเลี้ยงในปี พ.ศ. 2564)

ตารางที่ 15 แสดงข้อมูลผลผลิตและรายได้

ชนิด	ผลผลิต (กก./บ่อ 30 ไร่)	รายได้ (บาท/บ่อ)
พลาสติกขนาด 4 - 6 ตัว/กก.	40,000	2,500,000
ขายลูกปลา	2,000,000 ตัว	240,000
รวม		2,740,000

ต้นทุนทั้งหมด

จำนวนเงิน 2,000,000 บาท

รายได้ทั้งหมด (ผลผลิตปลา x ราคาขาย) + ขายลูกปลา

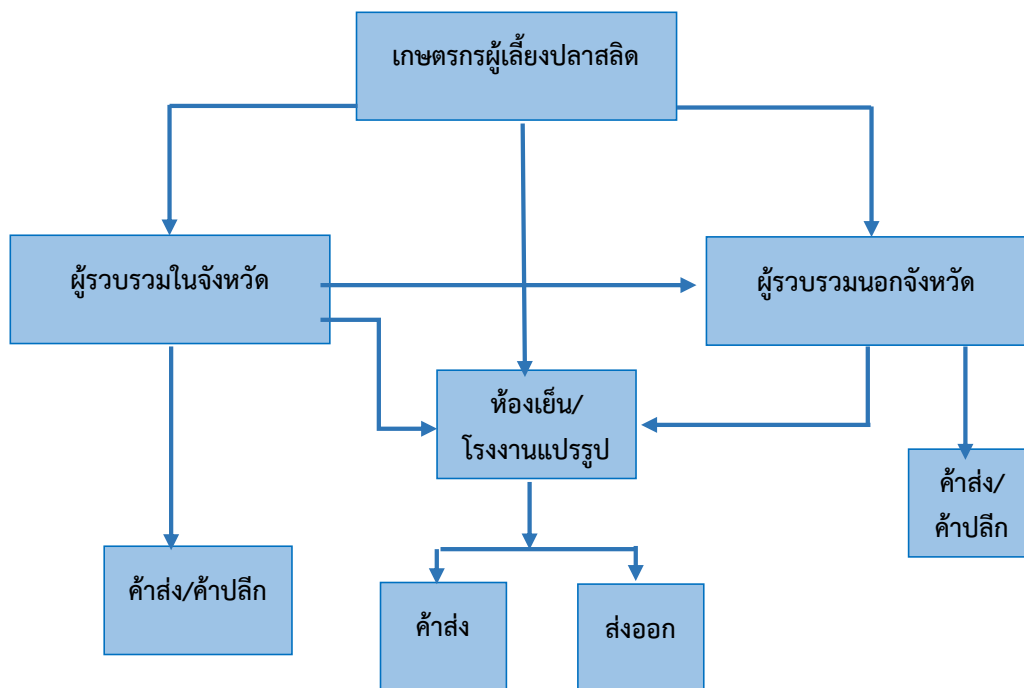
2,740,000 บาท

ต้นทุนการผลิต (บาท/กก.) (ต้นทุนทั้งหมด/ผลผลิต)

50.00 บาท

3. วิถีตลาดสินค้าพลาสติกของจังหวัดสมุทรสาคร

การซื้อขายพลาสติก โดยทั่วไปในพื้นที่จังหวัดสมุทรสาคร จะเคลื่อนย้ายพลาสติกจากแหล่งผลิต (ฟาร์มเลี้ยง) ผ่านพ่อค้าคนกลางระดับต่าง ๆ จนถึงผู้บริโภคหรือส่งออก พ่อค้าคนกลางจะซื้อโดยวิธีการตีราคาปากบ่อตามขนาดและปริมาณของพลาสติกโดยพ่อค้าจากทั้งในจังหวัดสมุทรสาคร และนอกจังหวัดสมุทรสาคร (เช่น สุพรรณบุรี สมุทรปราการ) ซึ่งปัจจุบันมีจำนวนผู้รับซื้อพลาสติกน้อยราย แล้วส่งจำหน่ายให้โรงงานแปรรูป

4. ปัญหาและความต้องการในการพัฒนา

4.1 การผลิต

1. ปัจจัยการผลิตบางชนิดมีราคาสูงขึ้น เช่น อาหารปลาชนิดลอย มีการปรับราคาขึ้น 3 – 5 %
2. การวางแผนจัดการคุณภาพการผลิตภายในฟาร์ม ไม่สามารถควบคุมสภาพภูมิอากาศ และโรคระบาดตามฤดูกาลได้ 100%

4.2 รวบรวมผลผลิต

ส่วนใหญ่ใช้แรงงานภายในฟาร์ม หรือแรงงานที่แพผู้รับซื้อจัดหา ไม่พบปัญหาด้านการรวบรวมผลผลิต

4.3 การแปรรูป

การแปรรูปของเกษตรกร/ชุมชนในจังหวัดมีจำนวนน้อยราย

4.4 การขนส่ง

ไม่มีปัญหาด้านการขนส่ง

4.5 การตลาด

ปัจจุบันเกษตรกรผู้เลี้ยงพลาสติก จำหน่ายโดยการประมูลปากบ่อ โดยแม่ค้าจากทั้งในจังหวัดสมุทรสาคร และนอกจังหวัด และมีจำนวนน้อยราย (ประมาณ 6 ราย) โดยในช่วงช่วงปริมาณพลาสติกที่ได้ขนาดจำหน่ายมีปริมาณมากกว่าความต้องการของตลาด ทำให้เกษตรกรต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงต่อไปจนกว่าจะมีแม่ค้ารับซื้อ

5. แนวทางแก้ไขปัญหา

5.1 การผลิต

ต้องการให้สนับสนุนแหล่งขายปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพ ราคาถูก

5.2 รวบรวมผลผลิต :-

5.3 การแปรรูป

ต้องการให้มีการส่งเสริมเกษตรกร/ชุมชน ให้มีการนำพลาสติกมาแปรรูปเป็นสินค้าของจังหวัดสมุทรสาคร เพื่อสร้างอาชีพ และขยายตลาดให้แก่เกษตรกรผู้เลี้ยงพลาสติกในจังหวัด

5.4 การขนส่ง :-

5.5 การตลาด

ต้องการช่องทางการจำหน่ายเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากปัจจุบันมีช่องทางการจำหน่ายที่จำกัด

6. การจำหน่ายพลาสติก

การจำหน่ายพลาสติกในจังหวัดสมุทรสาคร เกษตรกรส่วนใหญ่นิยมการขายพลาสติกยกบ่อ การกำหนดราคาจึงขึ้นอยู่กับพ่อค้าคนกลาง ทำให้ถูกกดราคา และปัญหาประการสำคัญ คือการเป็นหนี้ เกษตรกรบางรายที่ไม่มีทุน จะกู้เงินจากพ่อค้าคนกลาง เพื่อใช้เป็นค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงที่ต้องใช้เวลาเลี้ยงนานถึง 8-12 เดือน เมื่อปลาโต พ่อค้าขายก็ทำให้มีเงินรายได้ไม่พอค่าใช้จ่ายต้องเป็นหนี้เพิ่มขึ้นต่อไป

ราคาพลาสติกสด ณ ปากบ่อ

จำนวน 4 ตัว / กิโลกรัม	ราคา	75	บาท
จำนวน 5 ตัว / กิโลกรัม	ราคา	70	บาท
จำนวน 6 ตัว / กิโลกรัม	ราคา	60	บาท
จำนวน 7 ตัว / กิโลกรัม	ราคา	50	บาท
จำนวน 8 ตัว / กิโลกรัม	ราคา	47	บาท
จำนวน 9 ตัว / กิโลกรัม	ราคา	45	บาท
จำนวน 10 ตัว / กิโลกรัม	ราคา	35	บาท

ที่มา : เกษตรกรผู้เลี้ยงพลาสติกในอำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร

ภาคผนวก

บรรณานุกรม

- กรมประมง สำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยีการประมง.2557. “การเพาะเลี้ยงปลาสลิิด”. [ระบบออนไลน์].
แหล่งที่มา : https://www4.fisheries.go.th/local/file_document/20200325125531_1_file.pdf
(4 มกราคม 2565)
- สำนักงานประมงจังหวัดสมุทรสาคร กลุ่มพัฒนาและส่งเสริมอาชีพการประมง.“เอกสารข้อมูลพื้นฐาน
ปลาสลิิด”. ปี 2565.
- สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสมุทรสาคร.ข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตรและสหกรณ์จังหวัด
สมุทรสาคร ปี 2565. ปี 2565.

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา	:	นายโอภาส เทียงงามดี	เกษตรและสหกรณ์จังหวัดสมุทรสาคร
คณะผู้จัดทำ	:	นางนภัสนันท์ สุขพกาแก้ว นายเมธพัทธ์ วนิชาชีวะ	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน
ผู้เรียบเรียง	:	นางนภัสนันท์ สุขพกาแก้ว	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ กลุ่มสารสนเทศการเกษตร
ภาพปก	:	นางสาวปิริยาภรณ์ สุริยฉัตรกุล	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน (เฉพาะกิจ) กลุ่มยุทธศาสตร์พัฒนาการเกษตร

